

درس

۲

پایه‌های آوایی ناهمسان

اوزان همسان

اوزان همسان دو گونه است: (ا) از تکرار یکنواخت یک پایه آوایی به دست می‌آید مثل تکرار مفتعلن یا فاعلاتن و ...

(ب) اوزان همسان دولختی که از تکرار متناوب دو پایه یا رکن حاصل می‌شود مثل: مستفعلن فعولن یا ...

اوزان ناهمسان

در قلمرو شعر فارسی، وزن موسیقی سروده‌ها، همواره از نوعی نظم آهنگین و موسیقی همسان پیروی نمی‌کنند؛ بلکه در شعر فارسی، اوزان دل‌نشین و گوش‌نوازی وجود دارد که نظمی ناهمسان دارند. در این‌گونه وزن‌ها «وزن واژه‌ها» ناهمگون و غیر تکراری‌اند. این اوزان ناهمسان عبارتند از:

۱ «فاعلاتن مفاعیلن فعولن»

درد عشقی کشیدم که مه‌رس زهر هجری چشیدم که مه‌رس

پایه‌های آوایی	قر د عیش قی	ک شی د آم	ک م پُرس
وزن	فاعلاتن	مفاعیلن	فعولن
نشانه‌های هجایی	-- U -	- U - U	- U U

می‌بینیم که پایه‌های آوایی این بیت، نظم و چینشی ناهمسان دارند و تکرار نشده‌اند. هر مصراع این بیت، از سه پایه آوایی ناهمسان «فاعلاتن مفاعیلن فعولن» تشکیل شده است. اگر هجاهای این بیت را به‌گونه‌ای دیگر برش بزنیم، تناسب آهنگ و نظم موسیقایی بیت از دست می‌رود.

گر کنم در سر وفات سری مهل باشد زبان مختصری

پایه‌های آوایی	گر چی تم در	س و و فا	ت س ری
وزن	فاعلاتن	مفاعیلن	فعولن
نشانه‌های هجایی	-- U -	- U - U	- U U

شاعر در برش آوایی ششم مصراع اول به ضرورت شاعری (اختیارات شاعری) هجای کوتاه را بلند در نظر گرفته است.

چرخ از من قرار من بستند تا ز دستم نگار من بستند

پایه‌های آوایی	چرخ از من	ق را ر من	پ سی تد
	تا ز دس تم	ن گار من	پ سی تد
وزن	فاعلاتن	مفاعیلن	فعلن
نشانه‌های هجایی	- - U -	- U - U	- U U

دقت داشته باشیم که در اصل، وزن بیت «فاعلاتن مفاعیلن فعلن» است و شاعر با اختیار شاعری (وزنی) می‌تواند به جای «فاعلاتن» از «فاعلاتن» استفاده کند. (در درس‌های آینده خواهیم خواند)

درک خوش‌آهنگی و دل‌نشینی موسیقی شعر، به تربیت هوش موسیقایی و حافظه شنیداری ما وابسته است.

۲ «مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فعلن»

به حُسن خُلق و وفا کس به یار ما نرسد تو را درین سخن اشکار کار ما نرسد

پایه‌های آوایی	ب حُسن نِ خُلق	قِ وِ فا کس	بِ یا رِ ما	نِ وِ سَد
	تِ را دِ رین	سِ خِ نِ کا	رِ کا رِ ما	نِ وِ سَد
وزن	مفاعیلن	فاعلاتن	مفاعیلن	فعلن
نشانه‌های هجایی	- U - U	- - U U	- U - U	- U U

پس از خواندن درست بیت و درک پایه‌های آوایی، درمی‌یابیم که این بیت از چهار پایه آوایی تشکیل شده است. پایه‌های آوایی، وزن واژه‌ها و نشانه‌های هجایی این بیت به صورت ناهمسان آمده‌اند.

با کمی دقت درمی‌یابیم که پایه‌های آوایی این بیت را نمی‌توان به دسته‌های همسان تک پایه‌ای یا دولختی جدا کرد.

کمان سخت که داد آن لطیف بازو را که تیر غمزه تمام است صید آهو را

پایه‌های آوایی	ک ما نِ سَخ	ت کِ دا دان	لِ طی فِ با	زِو را
	کِ تِ رِ غَم	زِ تِ ما سِ	تِ صِی دِ آ	هَو را
وزن	مفاعیلن	فاعلاتن	مفاعیلن	فع لن (فعلن)
نشانه‌های هجایی	- U - U	- - U U	- U - U	- - (- U U)

شاعر به ضرورت شاعری (اختیارات شاعری) در رکن آخر به جای فعلن (U U) از فع لن (- -) استفاده کرده است.

به لاله ترگس مخمور گفت وقت سحر که هر که در صف باغ است صاحب هنری است

پایه‌های آوایی	بِ لالِ تر	مِ سی سَخِ مو	رِ کُفِ تِ وَق	بِ سِ خَر
	کِ هَر کِ دَر	صِ فِ با غَس	تِ صا جِ بِ	هَ نِ رِ سَت
وزن	مفاعیلن	فاعلاتن	مفاعیلن	فعلن
نشانه‌های هجایی	- U - U	- - U U	- U - U	- U U

شاعر در برش آوایی دوازدهم مصراع دوم به ضرورت شاعری (اختیارات شاعری) هجای کوتاه را بلند در نظر گرفته است.

۳ «مفتعلن فاعلات مفتعلن فع»

ماه فرو ماند از جمال محند سرو نباشد به اعتلال محند

ماه ف ر و	ما ن ف ر و ج	ما ل م ح م	م د
س ر و ن با	س د پ ا ع ت	دا ل م ح م	م د
مفتعلن	فاعلات	مفتعلن	فع
- U U -	U - U -	- U U -	-

ترک گدلی می کن که گنج بیایی از نظر رهروی که در گذر آید

تر ک م ی دا	ی م ک ن ک ی	گ ن ج پ یا	ی ی
ا ز ن ظ ر	ز ه ز و ی ک ی	خ ر م ک ت را	ی د
مفتعلن	فاعلات	مفتعلن	فع
- U U -	U - U -	- U U -	-

شاعر در برش آوایی چهارم مصراع دوم، به جای هجای بلند از هجای کوتاه استفاده کرده است. (ضرورت شاعری: اختیارات شاعری)

توبه کند مردم از گناه به شعبان در رمضان نیز چشم‌های تو مست است

ت و پ ک ت د	م ر د م ز م ی	ن ا ه پ ش ع	ب ان
خ ر ز م ض ان	ن ی ز چ ش م	ه ا ی ت م س	ت س ت
مفتعلن	فاعلات	مفتعلن	فع
- U U -	U - U -	- U U -	-

۴ «مستفعلن مفاعیل مستفعلن فاعل» یا «مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن»

بنمای رخ که باغ و گلستانم آرزوست بگشای لب که کند فرایتم آرزوست

ب ن م ا ی ر خ	ک ی با غ م ی	ب س ت ا ن م ا	ر ز و س ت
ب گ ش ا ی ل ب	ک ی ق ن د ف	ر ا و ا ن م ا	ر ز و س ت
مستفعلن	مفاعل	مستفعلن	فعل
- U - -	U U - U	- U - -	- U

وزن این بیت براساس برش چهارتایی - چهارتایی دسته‌بندی شده است. اگر این بیت را به گونه‌ای دیگر جدا کنیم، وزن این بیت «مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن» می‌شود:

ب ن م ا ی	ر خ ک ی با غ	ب گ ش ا ی	م ا ر ز و س ت
ب گ ش ا ی	ل ب ک ی ق ن د	ف ر ا و ا ن	م ا ر ز و س ت
مفعول	فاعلات	مفاعیل	فاعلن
U - -	U - U -	U - - U	- U -

جانش غریق رحمت خود گرد تا بود تاریخ این معلله رحمان لا یموت

براساس وزن «مستفعلن مفاعل مستفعلن قتل»:

پایه‌های آوایی	جا نش غ ری	قی زح م ت	خُد گرد تا	ب ود
	تا ری غ این	م عام ل	زح ما ن لا	ی موت
وزن	مستفعلن	مفاعل	مستفعلن	قتل
نشانه‌های هجایی	- U --	UU - U	- U --	- U

براساس وزن «مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن»:

پایه‌های آوایی	جا نش غ	ری قی زح م	ت خُد گرد	تا ب ود
	تا ری غ	این م عام	ل زح ما ن	لا ی موت
وزن	مفعول	فاعلات	مفاعیل	فاعلن
نشانه‌های هجایی	U --	U - U -	U -- U	- U -

امروز روز شادی و امسال سال گل نیکوست حال مکه نکو باد حال گل

براساس وزن «مستفعلن مفاعل مستفعلن فعل»:

پایه‌های آوایی	اِم رُو ز رُو	زِ شادِ ی	اِم سال سا	لِ گل
	نی کُوست حا	لِ ما کی نِ	کُوباد حا	لِ گل
وزن	مستفعلن	مفاعل	مستفعلن	فعل
نشانه‌های هجایی	- U --	UU - U	- U --	- U

براساس وزن «مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن»:

پایه‌های آوایی	اِم رُو ز	رُو زِ شادِ	ی اِم سال	سا لِ گل
	نی کُوست	حا لِ ما کی	نِ کُوباد	حا لِ گل
وزن	مفعول	فاعلات	مفاعیل	فاعلن
نشانه‌های هجایی	U --	U - U -	U -- U	- U -

«مستفعلن فاعلات مستفعلن» یا «مفعول مفاعیل فاعلن»

از کرده خوشتن پشیمانم جز توبه ره نگر نمی‌کنم

براساس وزن «مستفعلن فاعلات مستفعلن»:

پایه‌های آوایی	اَز کُردِ ی	خِ شِ تن بَ	شِ ما نَم
	جَز تُو پَ ز	و دِ نِ گِ رِ	مِیِ دَا نَم
وزن	مستفعلن	فاعلات	مستفعلن
نشانه‌های هجایی	UU --	U - U -	---

شاعر به ضرورت شعری در برش آوایی پنجم مصراع دوم، هجایی کوتاه را بلند در نظر گرفته است.

براساس وزن «مفعول مفاعیلن مفاعیلن»:

پایه‌های آوایی	آز گر د	یِ خِی شِ قِن	بِ شِی ما تَم
وزن	مفعول	مفاعیلن	مفاعیلن
نشانه‌های هجایی	U--	-U-U	---U

گردون نرهد ز تند رفتاری گیتی نهد ز سر سیه کلری

براساس وزن «مستعمل فاعلات مستعمل»:

پایه‌های آوایی	گر دون ز	هد ز قِن د	زف تارِی
وزن	مستعمل	فاعلات	مستعمل
نشانه‌های هجایی	U U--	U-U-	---

براساس وزن «مفعول مفاعیلن مفاعیلن»:

پایه‌های آوایی	گر دون نَ	زهد ز قِن	د زف تارِی
وزن	مفعول	مفاعیلن	مفاعیلن
نشانه‌های هجایی	U--	-U-U	---U

عشق آمد و آتشی به دل در زد تا دل به گزافه لاف دلبر زد

براساس وزن «مستعمل فاعلات مستعمل»:

پایه‌های آوایی	عش قام دُ	آت شی ب	دل در زُد
وزن	مستعمل	فاعلات	مستعمل
نشانه‌های هجایی	U U--	U-U-	---

براساس وزن «مفعول مفاعیلن مفاعیلن»:

پایه‌های آوایی	عش قام	آت شی	بِ دل در زُد
وزن	مفعول	مفاعیلن	مفاعیلن
نشانه‌های هجایی	U--	-U-U	---U

«مفعول مفاعیل مفاعیل فاعولن» یا «مستعمل مستعمل مستعمل مستعمل»

تارفت مرا از نظر آن چشم جهان بین کس وقف ما نیست که از دیده چه هارفت

براساس وزن «مفعول مفاعیل مفاعیل فاعولن»:

پایه‌های آوایی	تا زف ت	م را آز ن	ظ ران چش م	ج هان بین
وزن	مفعول	مفاعیلن	مفاعیلن	فاعولن
نشانه‌های هجایی	U--	U--U	U--U	--U

نکته

در تعیین مرز پایه‌ها و نیز دسته‌بندی هجاها (نشانه‌های هجایی)، نظم همسان، بر چپش و دسته‌بندی ناهمسان کرجیح دارد. در بیت بالا نیز اگر چه نشانه‌های هجایی بیت را می‌توان به شیوه «مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن» به صورت ناهمسان سامان داد؛ اما نظم همسان «مستفعل مستفعل مستفعل مستف» بر نظم ناهمسان برتری دارد و وزن بیت را بهتر نشان می‌دهد؛
براساس وزن «مستفعل مستفعل مستفعل مستف»:

پایه‌های آوایی	تا ز ف ت م	را ا ز ن ظ	ران چش م ج	هان بین
وزن	مستفعل	مستفعل	مستفعل	مستف
نشانه‌های هجایی	UU--	UU--	UU--	--

بنابراین این‌گونه ابیات اگر به صورت «مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن» تقطیع شوند، «وزن ناهمسان» دارند و اگر به صورت «مستفعل مستفعل مستفعل مستف» تقطیع شوند، «وزن همسان» دارند.
مثال‌های دیگر:

«گویند پرو تا برود صحبتت از دل ترسم هوسم پیش کند بعد مسافت»

براساس وزن ناهمسان «مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن»:

پایه‌های آوایی	گو ی ن د	ب زو تا پ	ز ود ضح ب	ت ت ز دل
وزن	مفعول	مفاعیل	مفاعیل	فعولن
نشانه‌های هجایی	U--	U--U	U--U	--U

براساس وزن همسان «مستفعل مستفعل مستفعل مستف»:

پایه‌های آوایی	گو ی ن د ب	ز و تا پ ز	و د ضح ب ت	ت ز دل
وزن	مستفعل	مستفعل	مستفعل	مستف
نشانه‌های هجایی	UU--	UU--	UU--	--

«بی مهر زُخت روز مرا نور نماندست وز عمر مرا جز شب دپیچور نماندست»

براساس وزن ناهمسان «مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن»:

پایه‌های آوایی	بی وه ر	زُخت رو ز	م را نو ر	ن مان کست
وزن	مفعول	مفاعیل	مفاعیل	فعولن
نشانه‌های هجایی	U--	U--U	U--U	--U

براساس وزن همسان «مستفعل مستفعل مستفعل مستف»:

پایه‌های آوایی	بی وه ر ز	خُخت رو ز م	را نو ر ن	مان کست
وزن	مستفعل	مستفعل	مستفعل	مستف
نشانه‌های هجایی	UU--	UU--	UU--	--

نگار

برای تعیین رکن‌های عروضی، نخست هجاهای بیت را به صورت تکراری یا همسان یک پایه‌ای دستبندی می‌کنیم؛ در صورتی که نظمی همسان حاصل نشده آن را با نظم همسان دولختی می‌سنجیم؛ یعنی هجاها را به صورت «۴ تا ۳ تا» یا «۳ تا ۴ تا» برش می‌زنیم. اگر نظم برش‌های آوایی بیت، با هیچ یک از این شیوه‌ها ممکن نبود، با توجه به درک آهنگ و موسیقی بیت، پایه‌ها را به صورت نظم ناهمسان مشخص می‌کنیم و وزن آن را تعیین می‌کنیم. در ساماندهی نشانه‌های هجایی، همواره این‌گونه نیست که با یک روش، رو به‌رو باشیم. برخی بیت‌ها بر دو روش، جدا و تقطیع می‌شوند مانند:

آ: «مستفعلن مفاعیل مستفعلن فعلن» که به صورت «مفعول فاعلات مفاعیلن فاعلن» هم تقطیع می‌شود.

ب: «مستفعلن فاعلات مستفعلن» که به صورت «مفعول مفاعیلن مفاعیلن» هم تقطیع می‌شود.

پ: «مستفعلن مستفعلن مستفعلن» که به صورت «مفعول مفاعیلن مفاعیلن فاعلن» هم تقطیع می‌شود.

۷ «مستفعلن فاعلات مستفعلن» یا «مفعول مفاعیلن فاعلن»

آن یار که در میان جان است بر گوشه دل نهاد ما را

براساس وزن «مستفعلن فاعلات مستفعلن» (فع لن):

پایه‌های آوایی	آن یار کی	قرم یا نی	جانست
	بر گوشه ی	دل نهاده	ما را
وزن	مستفعلن	فاعلات	مستفعلن
نشانه‌های هجایی	UU--	U-U-	--

براساس وزن «مفعول مفاعیلن فاعلن»:

پایه‌های آوایی	آن یار	کی قرم یا	نی جانست
	بر گوشه ی	ی دل نهاده	د ما را
وزن	مفعول	مفاعیلن	فاعلن
نشانه‌های هجایی	U--	-U-U	-U

در دل همه مهر لو نویسیم بر جان همه عشق او نگلریم

براساس وزن «مستفعلن فاعلات مستفعلن» (فع لن):

پایه‌های آوایی	در دل همه	مهر لو نویسیم	ویسیم
	بر جان همه	عشق او نی	گانیم
وزن	مستفعلن	فاعلات	مستفعلن
نشانه‌های هجایی	UU--	U-U-	--

براساس وزن «مفعول مفاعیلن فاعلن»:

پایه‌های آوایی	در دل همه	مهر لو نویسیم	نی ویسیم
	بر جان همه	م عشق او نی	نی گانیم
وزن	مفعول	مفاعیلن	فاعلن
نشانه‌های هجایی	U--	-U-U	-U

A «مستعملین مفاعل مستعمل (مفعولن)» یا «مفعول فاعلاتن مفاعیلن»

لِخَنَدَ تُو خَلَاصَه خَوْبِي هَاسَت لِخْتِي بِخَنَد، خَنَدَه گِل زِبَهاسَت

براساس وزن «مستعملین مفاعل مستعمل (مفعولن)»:

پایه‌های آوایی	لَبْ خَنْ دِ تْ	لُحْ لَا صِي ي	خَو بِي هَاسَت
وزن	لَخْ تِي پْ خَنْ	دْ خَنْ دِ ي	گِل زِي هَاسَت
نشانه‌های هجایی	- U - -	U U - U	- - -
	مستعملین	مفاعل	مستعمل (مفعولن)

براساس وزن «مفعول فاعلاتن مفاعیلن»:

پایه‌های آوایی	لَبْ خَنْ دِ	تْ لُحْ لَا صِي	ي خَو بِي هَاسَت
وزن	لَخْ تِي پْ	خَنْ دْ خَنْ دِ	ي گِل زِي هَاسَت
نشانه‌های هجایی	U - -	U - U -	- - - U
	مفعول	فاعلاتن	مفاعیلن

بِرِ اضْطِرَابِ وَ وَحْشَتِ مَن خَنَدَد تَك ضَرِبَه‌هِي سَاعَتِ دِيوَارِي

براساس وزن «مستعملین مفاعل مستعمل (مفعولن)»:

پایه‌های آوایی	بِرِ اضْ طِرَابِ رَا	بْ وَحْ شِ تْ	مَن خَنْ دَد
وزن	تَكْ ضَرِبْ هَا	ي سَاعِ تْ	دِي وَ رِي
نشانه‌های هجایی	- U - -	U U - U	- - -
	مستعملین	مفاعل	مستعمل (مفعولن)

براساس وزن «مفعول فاعلاتن مفاعیلن»:

پایه‌های آوایی	بِرِ اضْ طِرَابِ	رَا بْ وَحْ شِ	بْ مَن خَنْ دَد
وزن	تَكْ ضَرِبْ	هَا ي سَاعِ	تْ دِي وَ رِي
نشانه‌های هجایی	U - -	U - U -	- - - U
	مفعول	فاعلاتن	مفاعیلن

«وزن‌های مطرح شده در کتاب‌های درسی»

A) همسان

- ۱ فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن
- ۲ فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن
- ۳ فاعلاتن فاعلاتن فاعلن
- ۴ فاعولن فاعولن فاعولن فاعولن
- ۵ فاعولن فاعولن فاعولن فاعل
- ۶ فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن
- ۷ فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن
- ۸ فاعلاتن فاعلاتن فاعلن
- ۹ مفاعلن مفاعلن مفاعلن مفاعلن
- ۱۰ مفاعلن مفاعلن مفاعل (فاعلن)
- ۱۱ مستعملین مستعملین مستعملین مستعملین
- ۱۲ مستعمل مستعمل مستعمل مستعمل (ناهمسان: مفعول مفاعل مفاعل فاعولن)

- ۱۳ مستفعل مستفعل مستفعل فَع (ناهمسان: مفعول مفاعیل مفاعیل فَعَل)
- ۱۴ مفاعیل مفاعیل مفاعیل مفاعیل
- ۱۵ مفاعیل مفاعیل مفاعی (فَعولن)

ب) همسان دولختی

- ۱ مفتعلن فاعلن / مفتعلن فاعلن
- ۲ مستفعل مفعولن / مستفعل مفعولن (مفعول مفاعیلن / مفعول مفاعیلن)
- ۳ مستفعلن فَعولن / مستفعلن فَعولن (مفعول فاعلاتن / مفعول فاعلاتن)
- ۴ مفاعیلن فَعلاتن / مفاعیلن فَعلاتن
- ۵ فَعلات فاعلاتن / فَعلات فاعلاتن
- ۶ مفتعلن مفاعیلن / مفتعلن مفاعیلن

پ) ناهمسان

- ۱ فاعلاتن مفاعیلن فَعَلن (فَعلاتن مفاعیلن فَعَلن)
- ۲ مفاعیلن فَعلاتن مفاعیلن فَعَلن
- ۳ مفتعلن فاعلات مفتعلن فَع
- ۴ مفعول مفاعیل مفاعیل فَعولن
- ۵ مستفعلن مفاعل مستفعلن فَعَل (مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن)
- ۶ مستفعل فاعلات مستفعل (مفعول مفاعیل مفاعیلن)
- ۷ مستفعل فاعلات مستف (فَعَلن) (مفعول مفاعیل فَعولن)
- ۸ مستفعلن مفاعل مستفعل (مفعول فاعلات مفاعیلن)

وزن‌هایی که می‌توان آن‌ها را به دو صورت برش زد:

۱ مستفعل مفعولن / مستفعل مفعولن مفعول مفاعیلن / مفعول مفاعیلن	۲ مستفعلن فَعولن / مستفعلن فَعولن مفعول فاعلاتن / مفعول فاعلاتن
۳ مستفعل مستفعل مستفعل مستف مفعول مفاعیل مفاعیل فَعولن	۴ مستفعل مستفعل مستفعل فَع مفعول مفاعیل مفاعیل فَعَل
۵ مستفعلن مفاعل مستفعلن فَعَل مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن	۶ مستفعل فاعلات مستفعل مفعول مفاعیل مفاعیلن
۷ مستفعل فاعلات مستف (فَعَلن) مفعول مفاعیل فَعولن	۸ مستفعلن مفاعل مستفعل (مفعولن) مفعول فاعلات مفاعیلن

۲

پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس ۱

۸۹. علامت هجاهای چند واژه در «گماتک» درست آمده است؟
 پابندگی (- - U - -)، مفاهمیم (U - -)، هوشمند (U - U - -)، همیشگی (U - - -)، معجزه (U U - -)، خوشبختی (- - U - -)،
 روزمزی (- - U - -)، تعلیم (- - -)، کمبود (U - - -)، کارمند (- U - -)
 ۱ سه   ۲ چهار   ۳ پنج   ۴ شش
۹۰. در کدام گزینه، به نشانه‌های هجایی بیت زیر اشاره شده است؟
 در وادی بی‌لها - است عشقش - سیمرخ په یک مگس نمی‌آید»
 ۱ - - U U - - U U - - U U - -
 ۲ - - - U - U - U U - - -
 ۳ - - U - U - U U - - -
 ۴ - U U U - U - U - - -

۹۱. در کدام گزینه، به الگوی هجایی و ارکان بیت زیر اشاره شده است؟
 «هر که عاشق نبوده مرد نشد / نگره فایق نگشت تا نگداخت»
 ۱ - U - / -- U - / -- U - ۱
 ۲ - / - U - U / -- U - ۲
 ۳ - U U / - U - U / -- U - ۳
 ۴ - U / U - - U / - - U - ۴
۹۲. کدام گزینه پایه‌های آوایی بیت زیر را نشان می‌دهد؟
 «خلمت نو پوش بر زمین و زمانه / خلمت گل یافت از جناب تو خاری»
 ۱ - / U - U - / U U -- ۱
 ۲ - / - U U - / - U U - / - U U - ۲
 ۳ - / - U U - / U - U - / - U U - ۳
 ۴ - / - U U - / U - U - / - U U - ۴
۹۳. تقطیع هجایی و ارکان بیت زیر، کدام است؟
 «از هر چه تو گویی به قناعت بشکیم / امکان شکیب از تو محال است و قناعت»
 ۱ - U - / U - - U / U - U - / U - - ۱
 ۲ - - U / U - - U / U - - U / U - - ۲
 ۳ - - - U / - U - U / U - - ۳
 ۴ - - - U / - U - U / U - - ۴
۹۴. در کدام گزینه، به تقطیع هجایی و ارکان بیت زیر، اشاره شده است؟
 «ز دست رفتن دیوانه عالمان دانند / که احتمال نمائدت فاشکیبا را»
 ۱ - U - / U - - U / U - U - / U - - ۱
 ۲ - U U / - U - U / - - U U / - U - U ۲
 ۳ - U U / - U - U / - - U - U ۳
 ۴ - - / - U - U / - - U U / - U - U ۴
۹۵. در کدام گزینه، به تقطیع هجایی بیت زیر، اشاره شده است؟
 «دای کرده در جهان غم عشقت سمر مرا / دی کرده دست عشق تو زیر و زیر مرا»
 ۱ - - U / U - - U / U - - U / U - - ۱
 ۲ - U / - U - - / U U - U / - U - - ۲
 ۳ - / - U U - / U - U - / - U U - ۳
 ۴ - U / - U - - / - U - U / - - U - ۴
۹۶. در کدام گزینه، به تقطیع بیت «هرگاه که مست آن لقا باشم / هشمار جهان کبریا باشم» اشاره شده است؟
 ۱ - / - U U - / U - U - / - U U - ۱
 ۲ - - / U - U - / U U - - ۲
 ۳ - - - / U - U - / U U - - ۳
 ۴ - - U / - U - U / U - - ۴
۹۷. در کدام گزینه، به تقطیع هجایی و ارکان بیت زیر، اشاره شده است؟
 «جفا نمود و لبخشود و دل ریود و نداد / وفا بگفت و نکرد و جفا نگفت و بکرده»
 ۱ - U / - U - - / U U - U / - U - - ۱
 ۲ - U / - U - - / U U - U / - U - - ۲
 ۳ - - - / U - U - / U U - - ۳
 ۴ - - - / U - U - / U U - - ۴
۹۸. در کدام گزینه، به تقطیع هجایی و ارکان «باز چو آید به هوش و حال ببیند / جوش برآرد، بنالد از دل سوزان» اشاره شده است؟
 ۱ - / - U U - / U - U - / - U U - ۱
 ۲ - - U / U - - U / U - - U / U - - ۲
 ۳ - - - / U - U - / U U - - ۳
 ۴ - U - / - - U - / - - U - ۴
۹۹. در کدام گزینه، به تقطیع بیت زیر، اشاره شده است؟
 «گر مدعی نه ای غم جانان به جان طلب / جان چون به شهر عشق رسد تورهان طلب»
 ۱ - U - U - - U U - U - U - - ۱
 ۲ - U - U - - U U - - - U - - ۲
 ۳ - U - U U - - U U - U - U - - ۳
 ۴ - U - U U - - U U - U - U - - ۴
۱۰۰. در کدام گزینه، به وزن بیت «گفتم: دو چیز چیست ز روی تو خوب تر / گفتم: یکی سخاوت صاحب یکی سخن» اشاره شده است؟
 ۱) مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن
 ۲) مستعملن مفاعل مستعملن فع
 ۳) مفعول فاعلات مفاعیل فاعل
 ۴) مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن
۱۰۱. در کدام گزینه، به وزن بیت زیر، اشاره شده است؟
 «لیکن چه کنم چو آیدم خوشتر / از حال جهان همه محال تو»
 ۱) مستعمل مستعمل مستف
 ۲) مفتعلن مفتعلن مفتعل
 ۳) مفعول مفاعیل فعولن
 ۴) مفتعلن مفاعیل مستف
۱۰۲. کدام گزینه، «وزن» بیت زیر را نشان می‌دهد؟
 «روی امیدم ز رنج عشق سیاه است» / «هوی سپیدم ز اشک سرخ چو خون است»
 ۱) مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن
 ۲) مفتعلن فاعلات مفتعلن فع
 ۳) مفعول مفاعیل مفعول مفاعیلن
 ۴) مفاعیل فاعلاتن مفاعیلن فعولن

۱۰۲. پاینده‌های آوایی بیت زیر، پس از تقطیع، کدام است؟

«تا آب حیوات رفت از جویم عیش خروش جاودان نمی‌یابم»

۱) مفعول مفاعیل مفاعیلن فع

۲) مستعمل فاعلات مستف

۳) مفعول مفاعیلن فعولن

۴) مستعمل فاعلات مستفعل

۱۰۴. در کدام گزینه، وزن بیت «آمد شب و از خواب مرا رنج و عذاب است / ای دوست بیمار آن چه مرا داروی خواب است» آمده است؟

۱) مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن

۲) مفعول مفاعیل مفاعیلن فعل

۳) مستعمل مستعمل مستفعل مستف

۴) مفتعلن فاعلات مفتعلن فع

۱۰۵. وزن بیت «صنعت مکن که هر که محبت نه راست باخت / عشقش به روی دل در معنی فراز کرده» را در کدام گزینه می‌توان دید؟

۱) مفعول مفاعیل مفاعیلن فعولن

۲) مفعول مفاعیل مفاعیل فعل

۳) مفتعلن فاعلات مفتعلن فع

۴) مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

۱۰۶. وزن بیت «امروز که در دست توام مرحمتی کن / فردا که شوم خاک چه سود اشک ندامت» را اگر به صورت پرش‌های چهارتایی جدا کنیم، وزن آن را در کدام گزینه می‌توان دید؟

۱) مستعلن مفاعل مستعلن فعل

۲) مستعمل مستعمل مستفعل مستف

۳) مفعول مفاعیل مفاعیلن فعولن

۴) مفتعلن فاعلات مفتعلن فع

۱۰۷. در کدام گزینه، وزن بیت «مرا هوای تو غائب شدست بر یک حال / نه از جفای تو کم شد نه از وفا افزوده» آمده است؟

۱) مفاعلن فاعلاتن مفاعلن فع لن

۲) مفتعلن فاعلاتن مفتعلن فع

۳) مستفعل مستفعل مستفعل مستف

۴) مستفعل فاعلات مستفعل فع

۱۰۸. اگر بیت «او یوسف عالم است در خوبی / من دست و ترنج پیش او دارم» را به دسته‌های چهارتایی پرش بزنییم، وزن آن کدام است؟

۱) مستعلن مفاعل مستفعل

۲) مستفعل فاعلات مستفعل

۳) مفعول فاعلات مفاعیلن

۴) مستفعل فاعلات فع لن

۱۰۹. اگر بیت «گو نام ما زیاد به عدا چه می‌بری / خود آید آن که یاد نیاری ز نام ما» را به صورت پاینده‌های سه تا چهارتایی جدا کنیم، کدام یک از وزن‌های زیر به وجود می‌آید؟

۱) مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن

۲) مستفعلن مفاعل مستفعلن فعل

۳) مفتعلن فاعلاتن مفتعلن فع

۴) مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

۱۱۰. کدام یک از ابیات زیر، با نمودار هجایی « - U - U / - - U - U - / - - / - - » مطابقت دارد؟

۱) با که گویم غمت که در مجلس

زهره گفتن و شنیدن نیست

۲) وصلم میسر است ولی بر مراد نیست

بر دل نهم چه تهمت شادی که شاد نیست

۳) سلام کن ز من ای باد مر خراسان را

مر اهل فضل و خرد را نه علم نادان را

۴) حال تو ای ماه روی چیست که باری

دور ز روی تو حال بنده تباه است

۱۱۱. در کدام گزینه، وزن بیت‌ها ناهمساز است؟

آ) مرینجان دلم را که این مرغ وحشی

ز بامی که برخاست مشکل نشیند

ب) سرای مدرسه و بحث علم و طاق و رواق

چه سود چون دل دانا و چشم بینا نیست

پ) قلم را آن زبان نبود که سز عشق گوید باز

ورای حد تقریر است شرح آرزومندی

ت) ای غمت مرغ آشیانه دل

زلف و غال تو دام و دانه دل

۱) آ، ب ۲) ب، ت

۳) آ، ت ۴) ب، پ

۱۱۲. وزن کدام بیت «همسان» است؟

۱) اعظم قوام دولت و دین آن‌که بر درش

از بهر خاک بوس نمودی فلک سجود

۲) گوشه ابروی توست منزل جانم

خوشر از این گوشه پادشاه ندارد

۳) ملامت گوی بی حاصل ترنج از دست نشناسد

در آن مرض که چون یوسف جمال از پرده بنمایی

۴) قدر فلک را کمال و منزلتی نیست

در نظر قدر با کمال محقق

۱۱۳. وزن همه ابیات، به جز بیت گزینه ..... «ناهمسان» است.

۱) اول دفتر به نام ایزد دانا

صانع پروردگار حق توانا

۲) چه شاهدهی است که با ماست در میان امشب

که روشن است ز رویش همه جهان امشب

۳) مشتری گفت منم نایب تو روز قضا

وَر کتم فخر بر اجرام پس است این قترم

۴) در اشک گرم فرقم و آن‌گاه سوخته

کس دید فرق سوخته به نگاه زیر آب

۱۱۴. کدام بیت، با بیت زیر هم‌وزن است؟

«ز شاهراه سعادت به باغ رضوان رفت
 (۱) هر دم به تیر غمزه دلم را چه می‌زنی
 (۲) گرش ببینی و دست از تریج بشناسی
 (۳) ساقی به نور باده بر افروز جام ما
 (۴) امروز روز شادی و امسال سال گل

وزیر کامل ابونصر خواجیه فتح‌الله
 خود را گذاشتم نه تو خود در دل منی
 روا بؤد که ملامت کنی زلیخا را
 مغرب بگو که کار جهان شد به کلام ما
 نیکوست حال ما، که نکو باد حال گل

۱۱۵. کدام ابیات، با هم، هم‌وزن هستند؟

(۱) در هجر تو گر چشم مرا آب روان است
 (ب) دل از سخن پرآمد و امکان گفت نیست
 (پ) خون شد دلم از حسرت آن لعل روان بخش
 (ت) هر عاشقی بی مراد سرگشته

گو خون جگر ریز که معذور نمائندست
 ای جان صوفیان بگشا لب به ماجرا
 ای درج محبت به همان مهر و نشان باش
 مستغرق عشق باختن گرده

(۱) ت. پ (۲) ب. پ

۱۱۶. همه بیت‌های زیر را می‌توان به دو صورت پرش زده به‌جز بیت گزینه.....

(۱) دیدیم تو را ز دست ما رفتیم
 (۲) پنهان شدم از نرگس مخمور مرا دید
 (۳) این پرده بزن که مشتری از چرخ
 (۴) چشم خدا بر تو ای بدیع شمایل

کز عالم پایدار می‌آیی
 بگریختم از خانه خماری یافت
 از بهر شکستگان به پست آمد
 یار من و شمع جمع و شاه قبایل

۱۱۷. وزن بیت زیر کدام است؟

«تا کسی امید جود ندارد دگر ز کس
 (۱) مستقل مستقل مستقل مست
 (۲) مستقل مستقل مستقل مستقل
 (۳) مفعول مفاعیل مفاعیل فعل

آمد حروف سال وفاتش امید جود
 (۲) مفعول مفاعیل مفاعیل فعلون
 (۴) مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

۱۱۸. وزن کدام بیت در مقابل آن به‌درستی آمده است؟

(۱) لطیفه‌ای به میان آر و خوش بخندانش
 (۲) آسوده خاطرم که تو در خاطر منی
 (۳) اسرار صفات جوهر عشقت
 (۴) زلفت هزار دل به یکی تار مو بست

به نکته‌ای که دلش را بدین رضا باشد (مفاعیل فاعلاتن مفاعیل فاعلاتن)
 گر تاج می‌فرستی و گر تیغ می‌زنی (مستقلن مفاعل مستقلن فعل)
 می‌دانم و در زبان نمی‌گنجد (مفعول مفاعیل فعلون)
 راه هزار چاره گر از چارسو بیست (مفتعلن فاعلاتن مفتعلن فاع)

۱۱۹. از نظر همسان و ناهمسان بودن، وزن کدام بیت، متفاوت است؟

(۱) این که می‌بینم همه نامردمانند
 (۲) همینست بنده‌ست اگر بشنوی
 (۳) هیچ مصلح به کوی عشق نرفت
 (۴) موی سپید از اجل آرد پیام

ای جهان! گر آدمی داری بیار
 که گر خار کاری سمن نبروی
 که نه دنیا و آخرت در باخت
 پشت خم از مرگ رساند سلام

۱۲۰. پایه‌های آوایی کدام بیت، به شکل «- UU - U - U - UU - -» است؟

(۱) طالب عشقی دلی چو موم به دست آر
 (۲) دیدی که وفا به جانیاوردی
 (۳) گر گله از ماست شکایت بگویی
 (۴) گر آزادم کنی ور بنده خوانی

سنگ سیه صورت نگین نپذیرد
 رفتی و خلاف دوستی کردی
 ور گنه از پوست غرامت بهار
 مرا زین قید ممکن نیست جستن

۱۲۱. وزن بیان شده در برابر کدام گزینه، نادرست است؟

(۱) ای راحت اندرون مجروحم
 (۲) هر دل که شکار زلف تو گرده
 (۳) ای شاهد قدسی که کشد بند نقابت
 (۴) ای غایب از نظر به خدا می‌سپارم

جمعیت خاطر پریشانم (مفعول مفاعیل فعلون)
 جان می‌دهد و چو مار می‌پیچد (مفعول مفاعیل مفاعیلان)
 وای مرغ بهشتی که دهد دانه و آبت (مفعول مفاعیل مفاعیل فعلون)
 جانم بسوختی و به دل دوست دارم (مفعول فاعلاتن مفاعیل فاعلن)

۱۲۲. کدام گزینه هم وزن بیت زیر است؟

«صد ذهل میزنند در دل ما
 ۱) بر سر آنم که گر ز دست برآید
 ۲) زنده شود هر که پیش دوست بمیرد
 ۳) آن که منظور دیده و دل ماست
 ۴) من با همه جور از تو خشنوم»

۱۲۳. همه ابیات دارای دو وزن همسان و ناهمسان هستند؛ به چه بیت گزینه .....؟

۱) تیری که زدی بر دلم از غمزه خطا رفت
 ۲) گل در بر و می در کف و ممشوق به کام است
 ۳) دیری است که دلدار پیامی نفرستاده
 ۴) راغب دنیا مشوک که هیچ نیززد

۱۲۴. وزن کدام بیت، هم همسان است هم ناهمسان؟

۱) شاید که به آبی فلکت دست نگیرد
 ۲) سرای مدرسه و بحث علم و طاق و رواق
 ۳) در دیر مغان آمد پارم قدحی در دست
 ۴) آن پیک نامور که رسید از دیار دوست

۱۲۵. وزن عروضی بیت زیر کدام است؟

«من جسم چنین ندیده‌ام هرگز

۱) مستقل فاعلات فع کن   ۲) مفعولن مفعولن مفعول   ۳) مفعول مفاعیلن مفاعیلن   ۴) مفعول مفاعیلن فاعولن

۱۲۶. وزن عروضی کدام بیت به صورت «مفعول مفاعیل مفاعیل فاعولن» است؟

۱) حافظ شراب و شاهد و رندی نه وضع توست
 ۲) گل بر رخ رنگین تو تا لطف عرق دید
 ۳) شوخی نرگس نگر که پیش تو بشکفت
 ۴) به سمع خواجهرسان ای ندیم وقت شناس

۱۲۷. وزن «مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن» با کدام وزن برابر است؟

۱) مفعول مفاعیلن مفاعیلن   ۲) مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن
 ۳) مفعول مفاعیل مفاعیل فاعولن   ۴) مستعلن مفاعل مستعلن فعل

۱۲۸. همه وزن های زیر، وزن معادل دارند؛ به چه .....؟

۱) مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن   ۲) مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فاعلن   ۳) مفعول مفاعیل مفاعیل فاعولن   ۴) مستعلن فاعلات مستعلن

۱۲۹. اولین پایه های آوایی کدام بیت با «مفعول» شروع شده است؟

۱) هرگز صبا ز زلف تو یک تار نشکند
 ۲) ای به دیده دریغ خاک درت
 ۳) دگر به هر چه تو گویی مخالفت نکند
 ۴) دراز قصه نگویم حدیث جمله کنم

۱۳۰. دومین رکن (پایه) کدام گزینه بر وزن «فاعلاتن» آمده است؟

۱) هر درد را که می نگری هست چاره ای
 ۲) یا تیر هلاکم بزنی بر دل مجروح
 ۳) دگر کریم چو حاجی قوام دریا دل
 ۴) ماه فرومالد از جمال محمّد

بانگ آن بشنویم ما فردا
 دست به کاری زخم که غصه سرآید
 مرده دل است که آن که هیچ دوست نگیرد
 نتوان گفت شمس یا قمر است
 تو بی گنهی ز من بیازدی

تا باز چه اندیشه کند رای صوابت
 سلطان جهانم به چنین روز غلام است
 نوشتت سلامی و کلامی نفرستاده
 هر دو جهان پیش چشم همت عالی

گر تشنه لب از چشمه حیوان به درآی
 چه سود چون دل دانا و چشم بینا نیست
 مست از می و می خواران از نرگس مستش مست
 آورد حرز جان ز خط مشکبار دوست

چندان که قیاس می کنم، جالی»

فی الجمله می کنی و فرو می گذارمت
 در آتش شوق از غم دل غرق گلاب است
 چشم دریده ادب نگاه ندارد
 به خلوتی که در او اجنبی صبا باشد

تا قدر چین و قیمت تاتار نشکند
 همه سوگند من به جان و سرت
 که بی تو عیش میسر نمی شود ما را
 هر آن چه گفت نکرد و هر آن چه کشت نخورد

درد محبت است که درمان پذیر نیست
 یا جان بدم تا بدهی تیر امان را
 که نام نیک ببرد از جهان به بخشش و داد
 سرو نباشد به اعتدال محمّد

۱۳۱. رکن پایانی کدام بیت، پایه آوایی «فَع» است؟

- ۱) می‌رفت خیال تو ز چشم من و می‌گفت
- ۲) ای دیدنت آسایش و خندیدنت آفت
- ۳) گر توبه هوس جمال او خواهی
- ۴) باد جدا کرد زلفکان تو از هم

۱۳۲. رکن پایانی کدام بیت، «مستفَع» است؟

- ۱) شیرین‌تر از این لب نشنیدم که سخن گفت
- ۲) امروز گذشت و بگذرد فردا
- ۳) تو را در آینه دیدن جمال طلعت خویش
- ۴) گر یک نظر به گوشه چشم ارادتی

۱۳۳. همه ابیات، به جز بیت ..... در یک گروه وزنی قرار می‌گیرند.

- ۱) جانش فریق رحمت خود کرد تا بود
- ۲) هرگز نمیرد آن که دلش زنده شد به عشق
- ۳) وفا به چه می‌طلبی از کسی که بی دل شد
- ۴) درد آن چه برده باز نیاورده هیچ‌گاه

۱۳۴. وزن عروضی همه ابیات به استثنای بیت ..... در گمانک مقابل آن درست آمده است.

- ۱) گر هرزه بوی و خانه به دوشم چون حباب
- ۲) مگر که بر رخ من داغ عشق می‌بینی
- ۳) جلوه‌کنان مسروی و بازمی‌آیی
- ۴) دام نهان کرد و دانه ریخت به پیشم

۱۳۵. همه ابیات زیر با وزن عروضی «مستفعل فاعلات مُستفعل» برابرند؛ به جز بیت .....

- ۱) روزی به سلام یا پیامی
- ۲) گویند بدار دستش از دامن
- ۳) ای ذات شریف و شخص روحانی
- ۴) هر جا که تو بگذری بدین خوبی

۱۳۶. وزن بیت «ندای غیب به جان تو می‌رسد پیوست / که پای در نه و کوتاه کن ز دنیی دست» با کدام بیت یکسان است؟

- ۱) هر صبحدم نسیم گل از بوستان توست
- ۲) بنوش درد و فنا شو اگر بقا خواهی
- ۳) بیچاره دلم که چشم مست او
- ۴) حیف است چنین روی نگارین که بیوشی

۱۳۷. کدام بیت با بیت «زان که که بر آن صورت خویم نظر افتاد / از صورت بی‌طاقتیم پرده پرافتاد» در یک گروه وزنی قرار می‌گیرد؟

- ۱) در خشم مکن تو خویشتن را پنهان
- ۲) اکبر و اعظم خدای عالم و آدم
- ۳) ساقی بده آن کوزه و یاقوت روان را
- ۴) سرو چمن پیش امتدال تو هست است

۱۳۸. گروه وزنی کدام بیت با سایر ابیات متفاوت است؟

- ۱) پس آنکاهش ز کرم این قدر به لطف بپرس
- ۲) گر ماه من برفکنند از رخ نقاب را
- ۳) شد عرصه زمین چو بساط ارم جوان
- ۴) فرخنده طائری که بدین بال و پر بزد

هیئات، از این گوشه که معمور نمائندست
گوی از همه خوبان پیروی به لطافت
او در طلب و هوس نمی‌آید
مشک سیه با گل سپید برآمیخت

تو خود شکری یا عسل است آب دهانت
دی رفته و رفتنی بود بهمن
بیان کند که چه بودست ناشکیبا را
با ما کنی دگر تکنی حکم از آن توست

قرار می‌گیرند.

تاریخ این معامله رحمان لا یموت
ثبت است بر جریده عالم دوام ما
چو دل برفت، برفت از پیش وفا و جفا
هرگز به اهرمن مده ایمان خویش وام

در گمانک مقابل آن درست آمده است.

بر حال خویش، پرده نهوشم چون حباب (مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن)
میان داغ نبشته که نَحْنُ نَکُنَّا (مفاعِلن فاعلاتن مفاعِلن فعلن)
سرو ندیدم بدین صفت متمایل (مفتعلن فاعلن مفتعلن فع)
کینه نهان داشت و آشکار نه این بود (مفتعلن فاعلاتن مفتعلن فع)

برابرند؛ به جز بیت .....

آن یار نکرد یاد ما را
تا دست بدارد از گریبانم
آرام دلی و مرهم جانی
کس شک نکند که سرو بستانی

با کدام بیت یکسان است؟

العنان بلبیل از نفس دوستان توست
که زاد راه فنا دردی خرابات است
صد توبه به یک گرشمه بشکستش
سودی به مساکین رسد آخر چه زیانت

از صورت بی‌طاقتیم پرده پرافتاد» در یک گروه وزنی قرار می‌گیرد؟

کان حسن تو پنهان شدنی نیست بیا
صورت خوب آفرید و سیرت زیبا
یاقوت چه از زده، بده آن قوت روان را
روی تو بازار آفتاب شکسته‌ست

که گر وظیفه تقاضاکنم روا باشد
تَرَقع فروهند به جمال آفتاب را
از پرتو سعادت شاه جهان ستان
همدوش مرغ دولت و هم عرصه هماست

۱۳۹. وزن بیت زیر کدام است؟

دای دل، بقا دوام و بقایی چنان نداشت
ایام عمر، فرصت برقی جهان نداشت

(۱) مفعول مفاعیلن مفاعیلن فع (۲) مفعولن فاعلاتن مفعولن فع (۳) مفعول فاعلاتن مفاعیلن فاعلن (۴) مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن

۱۴۰. کدام گزینه، دربارهٔ بیت زیر صدق نمی‌کند؟

در وهم نگنجد که چه دلیند و چه شیرین
کدام گزینه، دربارهٔ بیت زیر صدق نمی‌کند؟

(۱) رکن سوم هر مصراع این بیت برابر با «مفاعیل» است.
(۲) این بیت دارای یک وزن عروضی است.

۱۴۱. کدام گزینه دارای وزن عروضی ناهمسام نیست؟

بر دل نهم چه تهمت شلادی که شاد نیست
ناچشیده به تازک اندر تاخت
در دل چرا نکشتی از دست چون بهشتی
خلق نداند همی که بخشش او چند

(۱) و صلح میسر است ولی بر مراد نیست
(۲) نابوده دو دست رنگین کرد
(۳) آن میوه بهشتی کآمد به دستت ای جان
(۴) کس نشناسد همی که کوشش او چون

۱۴۲. اگر بخواهیم وزن ابیات زیر را، به ترتیب، به ناهمسام و همسان (یکی در میان) مرتب کنیم، کدام گزینه درست است؟

دل بی تو به جان آمد، وقت است که باز آیی
از حال جهان همه محال تو
با آن نتوان گفت که بیدار نباشد
ز شرم نطق تو وز رشک نزل لا
قضا مهر و وفا می خواند در مکتب، که بود؟
تا بیینی جمال بی چون را

(۱) آ - ت - ث - پ - ب - ج
(۲) آ - ت - ث - ج - ب - پ
(۳) آ - ج - ت - ث - پ - ب
(۴) آ - ت - ث - ج - ب - پ

۱۴۳. وزن کدام بیت متفاوت است؟

چشم او قصد عقل و دین دارد
رودکی چنگ بر گرفت و لواخت
ای سخت‌کمان سست پیمان
حسن تو رونق جهان بشکست

(۱) چشم او قصد عقل و دین دارد
(۲) رودکی چنگ بر گرفت و لواخت
(۳) ای سخت‌کمان سست پیمان
(۴) حسن تو رونق جهان بشکست

۱۴۴. وزن همه ابیات، به جز وزن بیت گزینه ..... یکسان است.

هرگز قدمی پیش تو رفتن نتواند
باشد که در آینه توان دید و در آب
می‌دان تو به تحقیق که از جنس بشر نیست
هرگز نبود غنچه بدین تنگ‌دهانی

(۱) آن سر و که گویند به بالای تو ماند
(۲) مانند تو آدمی در آباد و خراب
(۳) در صورت هر کس که از آن رنگ بدیدی
(۴) تشبیه دهانت نتوان کرد به غنچه

۱۴۵. وزن همه ابیات با یکدیگر یکسان است؛ به جز .....

دلیم ز مدح و غزل بر مناقب و مقتل
نه از جفای تو گم شده نه از وفا افزود
ز حلق من به سپهر نهم خروش رسد
ز بیغ عارض ساقی، هزار لاله برآید

(۱) هزار شکر خداوند را که خرسند است
(۲) مرا هوای تو غالب شدست بر یک حال
(۳) اگر ز زلف توام حلقهای به گوش رسد
(۴) چو آفتاب می از مشرق پباله برآید

۱۴۶. از میان ابیات زیر، چند بیت به دو صورت تقطیع هجایی می‌شوند؟

گفتا: ز حور بوسه نیابی در این جهان
تو ز خدایی به هیچ خلق نمائی
ز کردگار بر آن مرد کم درم است
اغیار همی بیند از آن بسته نقاب است
امروز بدین صفت که من هستم
گر تو قدم می‌نهی تا بنهم چشم راست

(۱) گفتا: مرا سه بوسه ده ای شمس بتان
(ب) آن که نماند به هیچ خلق خدای است
(پ) اگر بزرگی و جاه و جلال در درم است
(ت) معشوق عیان می‌گذرد بر تو ولیکن
(ث) باور نکنند اگر به نطق آرم
(ج) بنده چه دعوی کند حکم خداوند راست

(انسائی ۸۲)

کار ممالک از وی بر ایمنی مقز
که فرشته با شیاطین نکند هم‌آشنایی
در راه صبا زلف نبینم که گشایی
چون تو درون دلی نقش تو بیرون چراس

(انسائی ۸۴)

اقلاص عنان از کف تقوا بستاند
دل بی تو به جان آمد وقت است که بازایی
کز دست گدایان نتوان کرد ثوابی
پره‌های گونگون زده چون جنگیان به خود

(انسائی ۸۵)

بیت «هرگز به یمن عاطفت پیر می‌فروشی / ساغر تهی نشد ز می صاف روشنم» در کدام وزن سروده شده است؟
۱) مستفعلن مفاعل مستفعلن فعل
۲) مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستف
۳) مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن
۴) مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن

(انسائی ۸۶)

ممود ندیدم از آن که سوده شدم من
جمال حور نجویم، دوان به سوی تو باشم
گفتم که ماه من شو گفتا اگر برآید
از این سخن که گلستان نه جای دل‌تنگی است

(انسائی شاره از کشور ۹۰)

گیتی است کی پذیرد هم‌واری؟
گر تو نمی‌بستی تغییرکن قضا را
هست بر جان و سینه‌های کیاب
کاین حال نیست زاهد عالی مقام را

(انسائی شاره از کشور ۹۰)

طالع به شمع کشته ما آستین زند
۱) مفعول فاعلات مفعول مفاعلن
۲) مستفعلن مفاعلن مستفعلن فع
۳) مفعول فاعلات مفاعلن فاعلن
۴) مستفعلن مفاعلن مستفعلن فعل

(انسائی شاره از کشور ۹۰)

وزن بیت «خیال روی تو را می‌برم به خانه خویش / چو بلبل‌ی که برد گل بر آشیانه خویش» با کدام بیت یکسان است؟
۱) شعری به تپناکی و نظمی به روشنی
۲) نهایدم گله از خوی این و آن کردن
۳) گر فلک نشناخت قدر ماره‌ی عیبش مکن
۴) برون نمی‌رود از خاطرم خیال وصال

(انسائی شاره از کشور ۹۰)

وزن عروضی بیت «زبان خامه ندارد سر بیان فراق / و گرنه شرح دهم با تو داستان فراق» چیست؟
۱) مفاعلن مفاعلن / مفاعلن فاعلاتن
۲) مفاعلن مفاعلن / مفاعلن فاعلاتن
۳) مفاعلن مفاعلن / مفاعلن مفاعلن
۴) مفاعلن مفاعلن / مفاعلن مفاعلن

(انسائی ۹۱)

وزن «نخواهی آن که چون آتش کنند خاموش / خموش باشی و به هر خسی رو کمین مگشای» با کدام بیت یکسان است؟
۱) من رمیده ز غیرت ز پا فتادم دوش
۲) هر که که دل به عشق دهی خوش دمی بود
۳) سر پیوند تو تنها نه دل حافظ راست
۴) و گر رسم فنا خواهی که از عالم براندازی

۱۴۷. وزن کدام بیت، همسان تک‌پایه‌ای است؟

۱) شغل رعیت از وی بر خوشدلی مهتا
۲) حرم تو آمد این دل ز حسد نگاه داش
۳) مشکی تو صبا محرم راز تو نباشد
۴) زخم چو بر دل رسید دیده پر از خون چراس

۱۴۸. وزن کدام بیت «مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن» است و دو بار در آن «همزه» حذف شده است؟

۱) با گرسنگی قوت پرهیز نماند
۲) ای پادشاه خوبان داد از غم تنهایی
۳) در من منگر تا دگران چشم ندارند
۴) کوه از درخت گویی مردی مبارز است

۱۴۹. بیت «هرگز به یمن عاطفت پیر می‌فروشی / ساغر تهی نشد ز می صاف روشنم» در کدام وزن سروده شده است؟

۱) مستفعلن مفاعل مستفعلن فعل
۲) مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستف
۳) مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن
۴) مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن

۱۵۰. کدام بیت در وزن «مفتعلن فاعلات مفتعلن فع» سروده شده است؟

۱) جستم من صحبتش ولیکن از این کار
۲) حدیث روضه نگویم، گل بهشت نبویم
۳) گفتم غم تو دارم گفتا غمت برآید
۴) امید هست که روی ملال در نکشد

۱۵۱. همه ابیات بر دو وزن می‌آیند؛ به‌جز گزینه

۱) هموار کرد خواهی گیتی را؟
۲) در کوی نیک‌نامی ما را گذر ندادند
۳) لب و دندان را حقوق نمک
۴) راز درون پرده ز دندان مست پرس

۱۵۲. بیت زیر در چه وزنی سروده شده است؟

«گردون به شیشه تهی‌ام سنگ کین زند»
۱) مستفعلن فاعلاتن مستفعلن فعل
۲) مستفعلن مفاعلن مستفعلن فعل
۳) مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن
۴) مستفعلن مفاعلن مستفعلن فعل

۱۵۳. وزن بیت «خیال روی تو را می‌برم به خانه خویش / چو بلبل‌ی که برد گل بر آشیانه خویش» با کدام بیت یکسان است؟

۱) شعری به تپناکی و نظمی به روشنی
۲) نهایدم گله از خوی این و آن کردن
۳) گر فلک نشناخت قدر ماره‌ی عیبش مکن
۴) برون نمی‌رود از خاطرم خیال وصال

۱۵۴. وزن عروضی بیت «زبان خامه ندارد سر بیان فراق / و گرنه شرح دهم با تو داستان فراق» چیست؟

۱) مفاعلن مفاعلن / مفاعلن فاعلاتن
۲) مفاعلن مفاعلن / مفاعلن فاعلاتن
۳) مفاعلن مفاعلن / مفاعلن مفاعلن
۴) مفاعلن مفاعلن / مفاعلن مفاعلن

۱۵۵. وزن «نخواهی آن که چون آتش کنند خاموش / خموش باشی و به هر خسی رو کمین مگشای» با کدام بیت یکسان است؟

۱) من رمیده ز غیرت ز پا فتادم دوش
۲) هر که که دل به عشق دهی خوش دمی بود
۳) سر پیوند تو تنها نه دل حافظ راست
۴) و گر رسم فنا خواهی که از عالم براندازی

(سئالی ۹۶)

چه بلند بختی ای دل که به دوست راه داری (فعلات فاعلاتن فعلات فاعلاتن)
 به خنده خنده دلم خون کنی چه رو داری (مفاعلتن فاعلاتن مفاعلتن فعلن)
 خورشید هم از آن شب تاری، متواری (مفعول مفاعلتن مفعول مفاعلتن)
 ای شوخ سنگدل دلم از حال می‌بری (مفعول فاعلات مفاعلت فاعلتن)

(سئالی ۹۷)

وزن عروضی بیت «ز بس که دست‌خوش محنت و ملال شدم / ز یا فتادم و آسوده از خیال شدم» با کدام بیت یکسان است؟
 کس نیست پرتو آفتاب روز سیاه من
 بی‌تو با مرگ عجب کشمکش می‌کردم
 الهی خون شدی ای دل تو هم گشتی رقیب من
 ز تو به ماتم من چون سپیده خندیدن

(سئالی ۸۹)

آیا چه خطا دید که از راه خطا رفت؟
 ۱) مستعمل مستعمل مستعمل فعل
 ۲) مفعول مفاعلتن مفعول مفاعلتن

(سئالی ۹۴)

سرو ندیدم بدین صفت متمایل؟
 ۱) مفعول فاعلات مفاعلت فاعلتن
 ۲) مفعول فاعلتن مفاعلت فاعلتن

(سئالی ۹۴)

که با دو ابروی پیوسته تو پیوستم؟
 ۱) مفاعلتن فاعلاتن مفاعلتن فعلن
 ۲) مفعول فاعلتن مفعول فاعلتن

(سئالی ۹۴)

بیت «چو بلبل سحری برگرفت نوبت بام / ز توبه‌خانه تنهایی آمدم بر بام» با کدام یک از ابیات زیر هم‌وزن است؟
 همه کس دوست می‌دارند و من هم
 وز سر به در نمی‌روم همچنان فصول
 که گرم تیغ زنی بنده بازوی توام
 چه نسبت است؟ بگویند قاتل و مقتول

(سئالی فارغ از کشور ۹۳)

یعنی از اهل جهان پاک دلی بگزینم
 با خاک کوی دوست برابر نمی‌کنم
 گو نفسی که روح را می‌کنم از پی‌اش روان
 سخنانی شنیده‌ام که مه‌رس

تا یار مرا به شست گیرد (مفعول مفاعلتن فعلن)
 راه مستانه زد و چاره مخموری کرد (فعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فعلن)
 که آدمی بچه‌های شیوه پری داند (مفاعلتن فاعلاتن مفاعلتن فاعلاتن)
 یاد حریف شهر و رقیق سفر نکرد (مستعملن مفاعلتن مستعملن فعل)

(سئالی فارغ از کشور ۹۴)

ز زمین نهد او به تیر در پیکان
 شب رفت و ز مشرق علم صبح برآمد
 بود آن‌چه بود خیره چه غم داری
 وین حرف معانه تو خوانی و نه من

۱۵۶. وزن کدام بیت در کمانک مقابل آن درست نیامده است؟

۱) ز درپنجهای چشمم نظری به ماه داری
 ۲) تو سنگدل که لب لعل بذله گو داری
 ۳) ای روی تو در موی تو ماه شب تازی
 ۴) دستی که گاه خنده به آن خال می‌بری

۱۵۷. وزن عروضی بیت «ز بس که دست‌خوش محنت و ملال شدم / ز یا فتادم و آسوده از خیال شدم» با کدام بیت یکسان است؟

۱) جز آفتاب طلعت تلبان ماه من
 ۲) نفسی داشتم و ناله و شیون کردم
 ۳) دلا دیشب چه می‌کردی تو در کوی حبیب من
 ۴) ز من به مقدم تو چون ستاره جان دادن

۱۵۸. نام وزن بیت زیر چیست؟

«آن ترک پری‌چهره که دوش از پر ما رفت»
 ۱) مفعول مفاعلتن مفعول مفاعلتن
 ۲) مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن

۱۵۹. وزن بیت زیر کدام است؟

«جلوه‌کنان می‌روی و بازمی‌آیی»
 ۱) مفتعلن فاعلات مفتعلن فعل
 ۲) مفتعلن مفتعلن مفاعلتن مفتعلن

۱۶۰. وزن بیت زیر چیست؟

«ز تیغ حادثه آن روز ایمنم کردند»
 ۱) مفاعلتن فاعلات مفاعلتن فعلن
 ۲) مفعول مفاعلتن مفعول مفاعلتن

۱۶۱. بیت «چو بلبل سحری برگرفت نوبت بام / ز توبه‌خانه تنهایی آمدم بر بام» با کدام یک از ابیات زیر هم‌وزن است؟

۱) رقیق مهربان و یار همدم
 ۲) دوران دهر عاقبتم سر سفید کرد
 ۳) تو میندار گزین در به ملامت بروم
 ۴) مرا به عاشقی و دوست را به مشوقی

۱۶۲. وزن کدام بیت «مفعول فاعلات مفاعلت فاعلتن» است؟

۱) جام می‌گیرم و از اهل ربا دور شوم
 ۲) باغ بهشت و سایه طویی و قصر و حور
 ۳) آن‌که به پریش آمد و فاتحه خواند و می‌رود
 ۴) من به گوش خود از دهانش دوش

۱۶۳. وزن کدام بیت در کمانک مقابل آن، غلط نوشته شده است؟

۱) در بحر فزادهام چو ماهی
 ۲) مزدگانی بده ای دل که دگر مطرب مشق
 ۳) بیاختم دل دیوانه و ندانستم
 ۴) دلبر برقت و دل‌شدگان را خبر نکرد

۱۶۴. وزن کدام بیت «مستعمل فاعلات مستعمل» است؟

۱) شاهی که به روز رزم از رادی
 ۲) خیزید که هنگام صبح دگر آمد
 ۳) رفت آن که رفت آمد آن که آمد
 ۴) اسرار ازل را نه تو دانستی و نه من

(انسلاک ۹۵)

۱۶۵. وزن بیت زیر، کدام است؟

«آزادی ما در گرو پختگی ماست   آویخته است از رگ خامی نمر ما»
 (۱) مفعول فاعلاتن مفاعیل فاعلن (۲) مفعول مفاعیل مفاعیل فاعلن (۳) مفعول مفاعیل مفاعیل فعل (۴) مستعمل مفعولن مستعملن مفعولن

(انسلاک ۹۵)

۱۶۶. وزن عروضی کدام مصراع در مقابل آن غلط آمده است؟

(۱) جهان شب است و تو خورشید عالم آرایی (مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فاعلن)
 (۲) ای حسن خط از دفتر اخلاق تو بابی (مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن)
 (۳) کس نماند که به دیدار تو واله نشود (فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن)
 (۴) به سر راحت آورم هر شب (فاعلاتن مفاعیلن فاعلن)

(انسلاک ۹۵ خارج از کشور)

۱۶۷. وزن عروضی بیت زیر کدام است؟

«گر سنگ از این حدیث بنالد عجب مدار   صاحب دلان حکایت دل خوش ادا کنند»
 (۱) مستعمل فاعلاتن فع لن
 (۲) مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن
 (۳) مفعول فاعلاتن مفاعیل فاعلن
 (۴) مستعمل مفعولن مستعمل مفعولن

(انسلاک ۹۶)

۱۶۸. وزن بیت زیر، کدام است؟

«درمانده ایم با دل غمخواره می کجاست؟   در آتشیم یا جگر تشنه آب گو؟»
 (۱) مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن
 (۲) مفعول مفاعیل مفاعیل فاعلن
 (۳) مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن

(انسلاک ۹۶ خارج از کشور)

۱۶۹. وزن عروضی کدام بیت «مفعول فاعلاتن مفاعیل فاعلن» است؟

(۱) هم چنان پیر نیست ماهر دهر   که بیاورد چون تو فرزند
 (۲) ما را سری است با تو که گر خلق روزگار   دشمن شوند و سر بیود هم بر آن سریم
 (۳) گناه کردن پنهان به از عبادت فاش   اگر خدای پرستی هواپرست مباح
 (۴) به پایان آمد این دفتر حکایت هم چنان باقی   به صد دفتر نشاید گفت وصف الحال مشتاقی

(انسلاک ۹۷)

۱۷۰. نام وزن بیت زیر کدام است؟

«قبضه چه کنم دراز بس باشد   چون نیست گشایشی ز گفتارم»
 (۱) مفعول فاعلاتن مفاعیلن (۲) مفعولن مفعولن مفعولن (فاعلاتن) (۳) فاعلاتن مفاعیلن فاعلن (۴) مفعول مفاعیلن مفاعیلن

(انسلاک ۹۷ خارج از کشور)

۱۷۱. نام وزن کدام بیت «مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فاعلن» است؟

(۱) شد عمر و نمی بینم از دین آتری در دل   وز کفر نهاد خود دیندار نخواهم شد
 (۲) جانافروغ رویت در جسم و جان نگیرد   و آوازه جمالت اندر جهان نگیرد
 (۳) یک قصه بیش نیست غم عشق وین عجب   کز هر زبان که می شنوم نامکثر است
 (۴) سخن به نزه سخندان بزرگوار بود   ز آسمان سخن آمد سخن نه خوار بود

(انسلاک ۹۹)

۱۷۲. وزن بیت زیر، با کدام بیت یکسان است؟

«فغان که منزل دور و دراز وادی عشق   نکرده دل تهی از ناله چون جرم ما را»
 (۱) به سیر ماه از محفل مخوان پروانه ما را
 (۲) سیاه در دو جهان باد روی موی سفید
 (۳) به اسیران بلا ملک امان فرمودند
 (۴) نجات صبح دانی ز چه روی دوست دارم

۱۷۳. وزن بیت زیر کدام است؟

«ای دیده عاشقان به روییت   چون روی مجاوران به محراب»
 (۱) مفعول مفاعیلن فاعلن (۲) مستعمل فاعلاتن مستعمل (۳) مفعول مفاعیلن مفاعیلن (۴) مستعمل فاعلاتن مفعولن

۱۷۴. وزن کدام بیت «مفعول فاعلاتن مفاعیل فاعلن» است؟

(۱) این مدعیان در طلبش بی خبرانند
 (۲) وصف تو را گر کنند ور نکنند اهل فضل
 (۳) دانستی که چه گفت زال با رستم گرد
 (۴) خبری کن ای فلان و غنیمت شمار عمر
 کان را که خبر شد خبری باز نیامد
 حاجت مشاطه نیست روی دلارام را
 دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد
 زان پیش تر که بانگ برآید فلان نماند

۱۷۵. پایه‌های آوایی کدام بیت، ناهمسان است؟

- ۱) همان به که لشکر به جان پروری
- ۲) امید بسته برآمد ولی چه فایده زانک
- ۳) ظالمی را خفته دیدم نیمروز
- ۴) دگر ره‌گرداری طاق‌ت‌نیش

۱۷۶. کدام گزینه با بیت «شخصم به چشم عالمیان خوب منظر است / روز خبث باطنم سر خجالت فتاده پیش» هم‌وزن است؟

- ۱) هر سو دود آن کس ز بر خویش براند
- ۲) شخصی همه شب بر سر بیمار گریست
- ۳) طاووس را به نقش و نگاری که هست، خلق
- ۴) نه به آشتی سوارم نه چو خر به زیر بارم

- ۱) که سلطان به لشکر کند سروری
- ۲) امید نیست که عمر گذشته بلاز آید
- ۳) گفتم این فتنه است خوابش برده به
- ۴) مکن انگشت در سوراخ کژدم

- ۱) و آن را که بفرواند به در کس ندواند
- ۲) چون روز آمد بمرد و بیمار بزیست
- ۳) تحسین کنند و او خجل از پای زشت خویش
- ۴) نه خداوند رعیت، نه غلام شهریارم

۱۷۷. وزن همه ابیات «فاعلاتن مفاعیلن فعلن» است؛ به‌جز گزینه.....

- ۱) گرچه صد رود است در چشم منام
- ۲) من و دل گرفتار فدای شدیم چه پای
- ۳) مرد اگر شیر در گم کند آرد
- ۴) بی‌خیالش مباد منظر چشم

- ۱) زنده رود باغ کاران یاد بلد
- ۲) غرض اندر میان سلامت اوست
- ۳) چون گم‌نشد گرفت مسکین است
- ۴) زان که این گوشه جای خلوت اوست

۱۷۸. وزن کدام بیت در مقابل آن ناهمسان است؟

- ۱) شممی به پیش روی تو گفتم که بر کنم
- ۲) من جسم چنین ندیدم نام هرگز
- ۳) شمشیر طراقت بود از دست عزیزان
- ۴) قرصه همت برآمد آیت رحمت

- ۱) حاجت به شمع نیست که مهتاب خوشترست (مفعول فاعلاتن مفاعیل فاعلن)
- ۲) چندان که قیاس می‌کنم جانی (مفعول مفاعیلن فعولن)
- ۳) درویش نیاید که برنجد به طرافت (مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن)
- ۴) یار درآمد ز در به طالع مسعود (مفعول فاعلاتن مفعولن فع)

۱۷۹. تقطیع هجایی کدام بیت «- - - U - U - - U - - -» است؟

- ۱) برود جان مستمند از تن
- ۲) عاشقان را بر سر خود حکم نیست
- ۳) دست در خون عاشقان داری
- ۴) گنج در آستین و کیسه تهی

- ۱) نرود مهر مهر احیایش
- ۲) هر چه فرمان تو باشد آن کنند
- ۳) حاجت تیغ برکشیدن نیست
- ۴) جام گیتی‌نما و خاک رهیم

۱۸۰. وزن همه ابیات به استثنای بیت..... از نظم همسان ساخته شده است.

- ۱) خیال تیغ تو با ما حدیث تشنه و آب است
- ۲) یار مردان خدا باش که در کشتی نوح
- ۳) آن آهوی سیم‌چشم از دام ما بیرون شد
- ۴) همیشه بد جہانتش به کام وز سر صدق

- ۱) اسیر خویش گرفتی بکش چنان که تو دانی
- ۲) هست خاکی که به آبی نخرد طوفان را
- ۳) یاران چه چاره سازم با این دل رموده
- ۴) کمر به بندگی‌اش بسته چرخ مینایی

۱۸۱. تقطیع به ارکان کدام بیت در برابر آن درست صورت نگرفته است؟

- ۱) ای مرغ سحر عشق ز پروانه بیاموز
- ۲) نیک و بد چون همی بیاید مُرد
- ۳) بر گل سرخ از نم اوقتاده لای
- ۴) اگر چه پیش خردمند خلفشی ادب است

- ۱) «- UU - - UU - - UU - -» کان سوخته را جان شد و آواز نیامد
- ۲) «- - - U - U - - U - -» خُتک آن کس که گوی نیکی بُرد
- ۳) «- - - U - UU - U - - UU - -» همچو عرق بر عذر شاهد غضبان
- ۴) «- UU - U - U - - UU - U - U -» به وقت مصلحت آن به که در سخن کوشی

۱۸۲. نشانه‌های هجایی کدام بیت به دو شیوه قابل چینش است؟

- ۱) وان پیر لاشه را که سپردند زیر خاک
- ۲) در آن امید به سر شد در یخ عمر عزیز
- ۳) دور مجنون گذشت و نوبت ماست
- ۴) برو ای طیبیم از سر که خیر ز سر ندارم

- ۱) خاکش چنان بخورد کز او استخوان نماند
- ۲) که آن چه در دلم است از درم فراز آید
- ۳) هر کسی پنج روز نوبت اوست
- ۴) به خدا رهاکنم چنان که ز جان خبر ندارم

۱۸۳. وزن کدام بیت متفاوت است؟

- ۱) ور پرده عشاق و حسینی و حجاز است
- ۲) آن سست وفا که یار دل‌سخت من است
- ۳) درویش به جز بوی طعمش نشنیدی
- ۴) گر صبر کنی ورنگنی موی بناگوش

۱۸۴. کدام گزینه با بیت «شب‌پره گر وصل آفتاب نشواید / رونق بازار آفتاب نگاهد» هم‌وزن است؟

- ۱) شاید پس کار خویشتن بنشستن
- ۲) پارسا را بس این قدر زندان
- ۳) دیده‌اهل طمع به نعمت دنیا
- ۴) نه ما را در میان عهد و وفا بود؟

۱۸۵. تطبیح کدام گزینه با الگوی «- / U - / U - U - / U - / U -» مطابقت دارد؟

- ۱) روی طمع از خلق بیوج آر مردی
- ۲) آن را که عقل و همت و تدبیر و رای نیست
- ۳) چون سگ درنده گوشت یافت، نهرسد
- ۴) دونان چو گلیم خویش بیرون بردند

۱۸۶. همه گزینه‌ها به دو صورت برش داده می‌شوند؛ به‌جز بیت گزینه.....

- ۱) محو تو ز آغوش تمنا چه گشاید
- ۲) ز ملک تا ملکوتش حجاب بردارند
- ۳) آن میوه بهشتی کآمد به دستت ای جان
- ۴) یک دست جام بلده و یک دست جعد یار

۱۸۷. بیت زیر در کدام وزن سروده شده است؟

- «رحمتی ای باغبان کز آتش بیناد»
 ۱) مستفعل فاعلات فع لن ۲) مفتعلن فاعلات مفتعلن فع ۳) مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن ۴) مستفعلن مفاعله مفعولن

۱۸۸. وزن کدام بیت معادل مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن نیست؟

- ۱) یا رب شب دوشین چه مبارک سحری بود
- ۲) عیبی نباشد از تو که بر ما جفا رود
- ۳) بخت این کند که رأی تو با ما یکی شود
- ۴) شیرین‌دهان آن بت عتار بنگرید

۱۸۹. کدام بیت‌ها دوبه‌دو از نظر وزن با هم یکسانند؟

- (آ) خواب خوش را بخواب می‌بینم
 (ب) ساقی سحر بر بیار شراب
 (پ) ساقیا ساغر شراب کجاست
 (ت) نومیذ چگونه باز گردد؟
 (ث) پیرایه‌گر پرندپوشان
 ۱) آ - ث ۲) ت - پ ۳) ت - ث ۴) ب - ت

۱۹۰. وزن بیت زیر، کدام است؟

- «دای ساقی از آن پیش که مستم کنی از می»
 ۱) مستفعل مستفعل مستفعل فع ۲) مفعول مفاعیل مفعولن ۳) مستفعل فاعلات مستفعل فع ۴) مفعول مفاعله مفعولن

۱۹۱. کدام دو بیت را می‌توان به دو صورت دسته‌بندی همایی کرد؟

- (آ) دست به جان نمی‌رسد تا به تو برشتانمش
 (ب) نه حسرت وصالش از دل به در توان کرد
 (پ) من نمی‌گویم که عاقل باش یا دیوانه باش
 (ت) ساقی چمن گل را بی‌روی تو رنگی نیست
 ۱) آ، ب ۲) آ، پ ۳) ب، ت ۴) پ، ت

از حنجره مطرب مگروه نزیبید
 شمع دگران و آتش رخت من است
 مرغ از پس نان خوردن او ریزه‌نچیدی
 این دولت ایام نکویی به سرآید

لیکن نتوان زبان مردم بستن
 که بؤد هم‌طوبله زندان
 پر نشود هم‌چنان که چاه به شبم
 جفا کردی و بدعهدی نمودی

تسبیح هزار دانه بردست مهریج
 خوش گفت پرده‌دار که کس در سرای نیست
 کاین شتر صالح است یا خر دجال
 گویند چه فم گر همه عالم شردند

رنگیست تحیر گل تصویر نظر را
 هر آن که خدمت جام جهان‌نما بکند
 در دل چرا نکشتی از دست چون بهشتی
 رقصی چنین میانۀ میدانم آرزوست

سوخته در باغ هر نهال برومند»

کو را به سر کشته هجران گزری بود
 مجنون از آستانه لیلی کجا رود
 تا بشنود حسود و بر او ناوکی شود
 در میان لعل شکر بار بنگرید

از غم چشم ناتوان شما
 مطرب خوش‌نوا بساز ریاب
 وقت صبحست آفتاب کجاست
 از درگهت آن کامیدوار است
 سرمایه دو شکر فروشان

(الفصل ۹۸)

(الفصل ۹۸)

(انتزاعی ۹۸)

۱۹۲. وزن کدام بیت با «تو قدر آب چه دانی که در میان فراخی» یکسان است؟

- (۱) هر آن کسست که ببیند روا بود که یگوید
 (۲) هزار نقد به بازار کاینات آرند
 (۳) اگر روم ز پیش فتنه‌ها برانگیزد
 (۴) برو معالجه خود کن ای نصیحتگوی
- که من بهشت بدیدم به راستی و درستی
 یکی به سگّه صاحب عیار ما نرسد
 ور از طلب بنشینم به کینه برخیزد
 شراب و شاهد شیرین که را زینالی داد

(انتزاعی شاعر از کشور ۹۸)

۱۹۳. وزن بیت زیر، کدام است؟

- «کنون که کشتی ما در میان موج فتاد
 (۱) مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فعلن
 (۲) مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فعلن
 (۳) مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فعلن
 (۴) مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فعلن»
- اگر چنان‌که مجال شننا بود غم نیست»

(انتزاعی شاعر از کشور ۹۸)

۱۹۴. کدام بیت، در وزن «مفعول فاعلاتن مفاعیلن» سرود شده است؟

- (۱) دزدند خودپرستی و خودکامی
 (۲) بس سقف شد خراب و نکشت آسمان خراب
 (۳) خویشتن دیدن و از خود گفتن
 (۴) همیشه بار جفا بردن و نیاسودن
- با این دو فرقه راه نیمایند
 بس عمر شد تمام و نشد روز و شب تمام
 صفت مردم کوتاه‌نظر است
 همیشه زنج طلب کردن و نرنجیدن

(انتزاعی ۹۹)

۱۹۵. کدام ابیات را می‌توان به دو صورت دسته‌بندی هجایی کرد؟

- (ا) عشقم آتش زد و آب مژه از سر بگذشت
 (ب) وقتی نشد که بی‌دوست بر حال خود نگریم
 (پ) ای بت دل‌پسند من هر سر موت بند من
 (ت) نقد جان بر سر سودای جنون باخته‌ایم
 (ث) از بس عرق شرم نشسته است به رویم
- پس آن گوهر یک دانه به دریا زده‌ام
 روزی نشد که در عشق بر کار خود نغندیم
 کاکل تو کمند من طرّه تابدار هم
 ایمن از وسوسه عقل زین‌کار شدیم
 مهرورم ز نظاره آن روی نگویم
- (۱) آ، پ (۲) آ، ث (۳) ب، ت (۴) ب، ث

(انتزاعی شاعر از کشور ۹۹)

۱۹۶. وزن عروضی مصراع «چشم تماشای خلق در رخ زیبای اوست» با کدام مصراع همسان است؟

- (۱) گر مرد رهی با خبر از ناله دل باش
 (۲) خوشتر از دانه اشکم گه‌ری پیدا نیست
 (۳) قطع نظر ز دشمن ما کرد چشم دوست
 (۴) تا به جفایت خوشم ترک جفا کرده‌ای

۱۹۷. بیت زیر یا کدام بیت قرابت مفهومی دارد؟

- «هفت طلب از باطن پیران سهرخیز
 (۱) اهل توحید که بی مرشد کامل گشتند
 (۲) امرا را که شدی مشعل مهر از تو منیر
 (۳) سر حق رفت پس پرده کتمان که ز اشک
 (۴) طالبان را روش راه فنا رفت ز دست»
- زیرا که یکی را ز دو عالم طلبیدند»
 صدشان مشکل حل‌ناشده در کار بهمانند
 تیره شد مشعل و تا حشر شب تار بهمانند
 به گل اندوده و در مخزن اسرار بهمانند
 هر یکی در پس صد پرده پندار بهمانند

۱۹۸. مفهوم مقابل بیت زیر از همه ابیات دریافت می‌شود؛ به جز.....

- «دل نیست کبوتر که چو برخاست نشیند
 (۱) گر برانی نرود ور برود باز آید
 (۲) و گر به خشم برانی طریق رفتن نیست
 (۳) گرم قبول کنی ور برانی از بر خویش
 (۴) کس نستانم به هیچ ار تو برانی از درم»
- از گوشه بامی که پریدیم، پریدیم»
 ناگزیرست مگس ذکه حلواپی را
 کجا روند که بار از تو خویتر گیرند
 نگردم از تو و گر خود فدا کنم سر خویش
 مقبل هر دو عالم گر تو قبول می‌کنی

(انتزاعی ۹۸)

۱۹۹. مفهوم کدام بیت با سایر ابیات، متفاوت است؟

- (۱) مرزبان دلم را که این مرغ وحشی
 (۲) از گوشه بامت سر پرواز ندارم
 (۳) چو وحشی مرغ از قید قفس جست
 (۴) دل نیست کبوتر که چو برخاست نشیند
- ز بامی که برخاست مشکل نشیند
 ای کاش که مرغ دلم از بال و پر افتد
 دگر نتوان به دستان پای او بست
 از گوشه بامی که پریدیم، پریدیم

۹۶

ہر گاہ کی	مس ب آن لی	قا با شم
U U - -	U - U -	- - -
ہش یا ر ج	ہا ن کب ر	یا یا شم
مستعمل	فاعلات	مستعمل

۹۷

ج فان مو	ڈ ن یخ شو	ڈ دل ژ بو	ڈ ن داد
U - U -	U U -	U - U -	U U -
و فاب گف	ٹ ن کر ڈ	ج فان گف	ٹ پ کرد
مفاعیل	فعلاتن	مفاعیل	فعلن

۹۸

با ز ج آ	پد پ ہو ش	حال پ ہی	ند
- U U -	U - U -	U U -	-
جو ش ب را	زد پ نا ل	ژو د لی سو	زان
مفتعلن	فاعلات	مفتعلن	فعلن

۹۹

مگر مد ڈ	می ن ای غ	م جان پ	جان ط آب
- U - -	U U -	U - -	U -
جان چن پ	شہ ر عش ق	ر سد نو ز	هان ط آب
مفعول	فاعلات	مفاعیل	فاعیل

۱۰۰

گف تم ڈ	چی ز چی ست	ز رو ی ٹ	خوب تر
U - -	U U -	U -	U -
گف تائی	کی س خا و	ب صاحب ی	کی س خن
مفعول	فاعلات	مفاعیل	فاعیل

۱۰۱

لی کن چ گ	تم ج آ ی	کم خش تر
U U - -	U - U -	-
آز حال لی ج	هان م م	حال لی ٹ
مستعمل	فاعلات	مستعمل

۱۰۲

موی می بی	کم ز اش کی	شرخ ج خو	نست
- U U -	U - U -	U U -	-
روی آ می	کم ز زن چ	عشق سی یا	ہست
مفتعلن	فاعلات	مفتعلن	فعلن

علامت درست واژه‌ها:

۸۹

- U - U ← مفہیم
- U - U ← خوشبینی
- U - U ← کارمند
- U - U ← ہمیشگی
- U - U ← روزمرگی

۹۰

در وا دی	ی بی ن ہا	ی ب عیش قش
- -	U - U -	U - -
سی تر غ	پ یک م گس	ن می آ ید
مفعول	مفاعیل	مفاعیل

۹۱

ہر کی ما شق	ن ہو د تر	د ن شد
- U - -	U - U -	U U -
نی و فایق	ن شست تا	ن س داخت
فاعلاتن	مفاعیل	فعلن

۹۲

خل غ ب تو	پو ش تر ژ	می ن ز ما	ن
- U U -	U - U -	U U -	-
خل غ ب گل	یا ف تر ج	نا پ ت خا	ری
مفتعلن	فاعلات	مفتعلن	فعلن

۹۳

آز ہر ج	ٹ گو می پ	قی نا عت پ	ش کی بیم
U - -	U - -	U - -	U - -
ایم کا ن	ش کی بز ٹ	م حاس ت	قی نا عت
مفعول	مفاعیل	مفاعیل	فعلن

۹۴

ز کس ت زف	ک ن دی وا	ن عا قی لان	دا نند
- U - U	- U U -	- U - U	- -
ک لاج ب ما	ل ن مان کس	ت نا ش کی	با را
مفاعیل	فعلاتن	مفاعیل	فعلن

توجہ آورین (--) بہ جای (UU-) در آخر مصراع از اختیارات شاعری (وزنی) است.

۹۵

ای گر د تر	ج ہان غ م	عیش قت س تر	م را
- U - -	U U - U	U - -	U -
دی گر د کس	ت عیش قی ٹ	زی ز تر م	را
مستعلن	مفاعیل	مستعلن	فعلن

تست‌های کلکوری انسانی ۱۴۰۰

۹۶۵. کدام موارد، از ویژگی‌های «فکری» سبک خراسانی محسوب می‌شود؟

الف) حاکم بودن روح حماسه بر ادبیات این دوره

ب) واقع‌گرا بودن شعر، محسوس و عینی بودن آن و سادگی توصیفات

ج) بهره گرفتن از تشبیهات حسی در توصیف پدیده‌ها

د) رشد قالب غزل در اواخر این دوره

۱) الف - ب   ۲) الف - د   ۳) ب - د   ۴) ب - ج

۹۶۶. متن زیر برگزیده‌ای از کدام اثر ادبی است و مربوط به کدام دوره است؟

«پس عبدالمطلب گفت که ایها الفلیک، من خداوند آشترم نه خداوند خانه و مر این خانه را خداوندی هست و او خود خانه خود را نگاه دارد.»

۱) قابوس‌نامه - دوره غزنوی

۲) کشف‌المحجوب - دوره غزنوی

۳) کیمیای سعادت - دوره سلجوقی

۴) ترجمه تفسیر طبری - دوره سامانی

۹۶۷. پدیدآورندگان «مکاتیب - صد پند - نفعات‌الانس - عشاق‌نامه» به ترتیب خالق آثار ..... نیز هستند.

۱) مجالس سبعمه - رساله دلگشا - بهارستان - لمعات

۲) قیام‌نامه - تاریخ گزیده - تحفة‌الاحرار - جامع‌التواریخ

۳) مثنوی معنوی - اخلاق‌الاشراف - تذکرة الاولیا - تاریخ جهانگشا

۴) دیوان شمس - موش و گربه - مرصادالعباد - جمشید و خورشید

۹۶۸. از دیدگاه تاریخ ادبیات همه موارد کاملاً درست است، به جز:

۱) بازماندگان تیمور گم و بیش از فرهنگ ایرانی تأثیر پذیرفتند و ادبیات رونقی تازه گرفت و تاریخ‌نویسی نیز ادامه یافت.

۲) جامی در کتاب نفعات‌الانس خود به شیوه تحفة‌الاحرار نظامی به بیان حقایق عرفانی و ذکر احوال عارفان پرداخته است.

۳) بایسنقر میرزا هنرمند و هنردوست بود و در زمان او هنرمندان، قرآن کریم و شاهنامه فردوسی را به خط خوش نگاهاشتند.

۴) پس از مرگ تیمور، شاهرخ با علاقه‌ای که به هنر و فرهنگ اسلامی پیدا کرده بود از هنرمندان خوش‌نویس، نقاش و شاعر حمایت نمود.

۹۶۹. در همه ابیات ویژگی‌های «فکری» سبک عراقی مشهود است، به جز:

۱) می صوفی‌افکن کجا می‌فروشدند

که در تلبم از دست زهد ریایی

۲) بیا که هالف میخانه دوش با من گفت

که در مقام رضا باش و ز قضا مگریز

۳) نعمت عاجل و آجل به تو داد از ملکان

زان که ضایع نشود هر چه به جای تو کند

۴) خبر از عشق نبوده است و نباشد همه عمر

هر که او را خبر از شتعت و رسوایی هست

۹۷۰. سراینده کدام بیت «غلط» معرفی شده است؟

۱) جنگ ننگ است در شریعت من

ز پی پاس دین و حفظ وطن (ادیب‌الممالک فراهانی)

۲) آن زمان که بنهادم سر به پای آزادی

دست خود ز جان شستم از برای آزادی (عارف قزوینی)

۳) غنفلسی انداختی در شهر تهران ای قلم

خوش حمایت می‌کنی از شرع قرآن ای قلم (سید اشرف‌الدین گیلانی)

۴) گر این چنین به خاک وطن شمس سحر کنم

خاک وطن چو رفت چه خاکی به سر کنم (میرزاده عشقی)

۹۷۱. انتساب کدام آثار به پدیدآورنده آن «غلط» معرفی شده است؟

۱) (شمس و طغرا؛ حسن مقدم) (بیره گمشده راعی؛ امین فقیری)

۲) (تنگسیر؛ صادق چوبک) (شمس‌الدین و قمر؛ میرزا حسن‌خان بدیع)

۳) (خداوندنامه؛ سبای کاشانی) (تاریخ تملوز نظم فارسی؛ محمد تقی بهار)

۴) (تاریخ بیداری ایرانیان؛ ناظم الاسلام کرمانی) (منشآت؛ قائم مقام فراهانی)

۹۷۲. همه موارد، بیانگر ویژگی‌های «سطح ادبی» شعر معاصر است، به جز:

۱) انتخاب وزن، متناسب با لحن طبیعی گفتار و زبان شعر است.

۲) صور خیال، جدید و نو هستند و تکرار تصاویر شاعران دوره‌های قبل نیستند.

۳) سادگی و روانی زبان شعر و جمله‌بندی‌های ساده در شعر معاصر کاملاً چشمگیر است.

۴) ابهام در شعر معاصر پسندیده است و معنی‌گریزی از ویژگی‌های شعر این دوره است.

۹۷۳. نویسنده «داستان باستان - جای پای خون - همسایه‌ها - تهران مخوف» به ترکیب، چه کسانی هستند؟

- ۱) میرزا حسن خان بدیع - سید مهدی شجاعی - جمال‌زاده - محمدباقر میرزا خسروی
- ۲) میرزا حسن خان بدیع - سید مهدی شجاعی - احمد محمود - مشفق کاظمی
- ۳) میرزا حبیب خراسانی - علی مؤذنی - جمال‌زاده - محمدباقر میرزا خسروی
- ۴) محمدباقر میرزا خسروی - علی مؤذنی - احمد محمود - مشفق کاظمی

۹۷۴. آرایه‌های مقابل همه ابیات کاملاً درست هستند، به جز:

- ۱) زان پیش که در زلف تو بندیم دل خویش
  - ۲) تا زلف و رخت بر دمد از سایه و روشن
  - ۳) دور از لب شیرین تو چون شمع سیه روز
  - ۴) با گریه خونین من و خنده مهتاب
- ما رشته مهر از همه بگسیخته بودیم (مجاز، تضاد)
از شاخه سرو چمن آویخته بودیم (لف و نشر، مجاز)
خوش آتش و آبی به هم آمیخته بودیم (استعاره، ایهام)
آب رخی از شبنم و گل ریخته بودیم (استعاره مصرحه، استعاره مکنیه)

۹۷۵. نوع استعاره در همه ابیات با شعر زیر یکسان است، به جز:

می تراود مهتاب، می درخشد شب تاب

نیست یکدم شکند خواب، به چشم کس و لیک

غم این خفته چند، خواب در چشم ترم می شکند

- ۱) کام حرص است که از شهد نگرود شیرین
  - ۲) باغ سلام می کند سرو قیام می کند
  - ۳) از ترش رویی گردون گله بی انصافی است
  - ۴) از لعل تو گر یابم انگشتری زهار
- ورنه قانع ز نی خشک شکر می چنبد
سبزه پیاده می رود فنجی سوار می رسد
خنده برق شنیدی به خس و خار چه کرد
صد ملک سلیمانم در زیر نگین باشد

۹۷۶. در کدام بیت، همه آرایه‌های «تشبیه، استعاره، ایهام تناسب و حسن آمیزی» یافت می‌شود؟

- ۱) پای خوابیده به فریاد نگرده بیدار
  - ۲) از صدای سخن عشق ندیدم خوش تر
  - ۳) بر لب کوه چنوب خنده شیرین بهار
  - ۴) هر کاه نکاشت مهر و ز خوبی گلی نچید
- پند با عاشق بیدل چه تواند کردن
یادگاری که در این گنبد دواز بهمانند
نقش زخمی است که از تیشه فرهاد شکفت
در رهگذار باد نگهبان لاله بود

۹۷۷. در ابیات زیر چند وجه شبه مشهود است؟

- الف) روی چون خورشید بنمای از نقاب
ب) بی آن لب چون شکر تنم را
ج) روح ز تو خوب تر به خواب نیند
د) درفشان لاله در وی چون چراغی
- کابم از سر هم چو نیلوفر گذشت
هم چون شکر اندر آب دادی
چشم فلک چون تو آفتاب نیند
ولیک از دود او بر جانش داغی

- ۱) یک   ۲) دو   ۳) سه   ۴) چهار

۹۷۸. آرایه‌های روی‌روی کدام ابیات، درست است؟

- الف) عمری است که چون جام جگر تشنه عشقم
ب) در یزم ز رخسار دو صد شمع پرافروز
ج) عشق را در پرده ناموس دیدن مشکل است
د) شکوه تاج سلطانی که بیم جان در او درج است
- و ایام به من جرعه جامت نرسانید (مجاز، تشخیص)
وز لعل شکرهار می و نقل فرو ریز (لف و نشر، موازنه)
شمع را در جامه فانوس دیدن مشکل است (موازنه، تشخیص)
کلاهی دلکش است اما به ترک سر نمی‌آزند (جناس، کنایه)

- ۱) الف - ب   ۲) ج - د   ۳) ب - ج   ۴) الف - د

۹۷۹. در تمام ابیات همه ارکان تشبیه وجود دارد، به جز:

- ۱) در غمش چون دانه نار است آب چشم من
  - ۲) مرغان چمن باز چو من عاشق و مستند
  - ۳) خورشید را به روی تو تشبیه چون کنم
  - ۴) پروای سرد و گرم خزان و بهار نیست
- وز لبش کام روانم ناردانی بیش نیست
کان نرگس مست و گل خندان من این جاست
کاهم چو بندگان بدهد بوسه بر جناب
آن راکه هم چو سرو و صنوبر قبا یکی است

۹۸۰. آرایه‌های «کنایه - جناس - ایهام تناسب - استعاره - لف و نشر» به ترتیب، در کدام ابیات آمده است؟
 الف) بر آن سوم که جفای تو را به جان بخرم
 ب) من مات صورت تو که در کارگاه حسن
 ج) مژه و ابروی او دیدم و با دل گفتم
 د) کس می‌آید به سیه‌روزی ما در ره عشق
 ه) بی‌زلف سرکشش سر سودایی از ملال
- ۱) الف - د - ج - ه - ب
 ۲) د - الف - ب - ه - ج
 ۳) د - ه - ج - الف - ب
 ۴) ه - د - ب - الف - ج

۹۸۱. کدام ابیات «فائده» ردیف است؟
 الف) من قصه خویش‌تن بدو چون گویم
 ب) تنگ شد از غم دل، جای به من
 ج) مشو تا توانی ز رحمت پری
 د) گدایی که بر خاطرش بند نیست
 ه) خوش آن که نگاهش به سر و پای تو باشد
- ۱) ب - ج - د
 ۲) ب - د - ه
 ۳) الف - ج - د
 ۴) الف - ج - ه

۹۸۲. کدام بیت، براساس قاعده و تبصره «۱» قافیه سروده شده است؟
 ۱) رفتی و نام تو ز زبانم نمی‌رود
 ۲) از پسته تنگ خود آن یار شکرپوسه
 ۳) زهی خورشید را داده رخ تو حسن و زیبایی
 ۴) میر من خوش می‌روی کائنات سر و پا میرمت

۹۸۳. وزن مصراع زیر یا کدام مصراع، یکسان است؟
 «گر خون من ز شیشه بریزد به جام او»
 ۱) کار فروسته‌ام هیچ گشایش ندید
 ۲) ز شرم عارض او لاله بست بر رخ ماه

۹۸۴. در همه ابیات هر دو اختیار «وزنی و زبانی» وجود دارد، به‌جز:
 ۱) گره به باد مزن گرچه بر مراد رود
 ۲) حافظ از آب حیات ازلی می‌خواهی
 ۳) مستم کن آن چنان که ندانم ز بی‌خودی
 ۴) زهار از آن عبرت شیرین دل‌فریب

۹۸۵. بیت زیر فاقد کدام «اختیار شاعری» است؟
 «هر که در سایه تو باشد نیست
 ۱) ابدال
 ۲) بلند بودن هجای پایان مصراع

۹۸۶. کدام بیت را «نمی‌توان» به دو صورت تقسیم‌بندی هجایی کرد؟
 ۱) سپهر با همه بی‌مهری‌اش به مهر آمد
 ۲) گنجینه مهر او در سینه نمی‌گنجد
 ۳) ای خواجه برو بنده آن زهره‌جبین باش
 ۴) شاخ گلی که آیش از جوی دیده دادم

۹۸۷. کدام بیت «فائده» وزن دوری (همسان دو لختی) است؟
 ۱) تا تو به گلشن آمدی با همه در کشاکش
 ۲) در وادی محبت دانی چه کار کردم
 ۳) تا خیل غمت خیمه زده اندر دل تنگم
 ۴) ای کعبه مقصودم وی قبله آمالم

- ۱) که تو در کنار گل من به میان آتش
 ۲) اول به سر دویدم آخر ز پا فتام
 ۳) از تنگ‌دالی با هر و دیوار به جنگم
 ۴) همسند بدین روزم مگذار بدین حال

۹۸۸. وزن کدام مصراع در مقابل آن «غلط» آمده است؟

- ۱) راز همه کرد افشا ننموده رخ زیبا (مفعول مفاعیل مفاعیل فاعلن)
 ۲) نشستم از سر زلفش ولی به روز سیاهی (مفاعیلن فاعلن مفاعیلن فاعلن)
 ۳) امشب ای زلف سیه سخت پریشان شده‌ای (فاعلاتن فاعلاتن فاعلن)
 ۴) دوش ز دست رقیب ساغر می خورده‌ای (مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن)

۹۸۹. با توجه به عروض و قافیه، کدام گزینه، در مورد رباعی زیر «غلط» ذکر شده است؟

«بازار قبول گل چو شد خوش خوش تیز
 گل گفت که آب قدمش خیره مریز
 ما دست گلابگر گرفتیم و گریز»

- ۱) ابیات را می‌توان به دو صورت دسته‌بندی هجایی کرد.
 ۲) در بیت دوم شاعر دو بار مصوت کوتاه را بلند تلفظ کرده است.
 ۳) در بیت اول از اختیار شاعری ابدال استفاده شده است.
 ۴) قافیه رباعی بر اساس قاعده «۲» آمده است و حرف روی «ز» است.

۹۹۰. مفهوم کدام بیت با بیت زیر، یکسان است؟

«این‌که گاهی می‌زدم بر آب و آتش خویش را
 ۱) کنش چون شمع همه سر شود اعضای کلیم
 ۲) وصل جانان قسمت اهل هوس شد ای دریغ
 ۳) تا گشودم دیده روشن در این ظلمت‌سرا
 ۴) قسمت ما چون کمان از سهم خود خمیازه‌ای است»

۹۹۱. مفهوم قطعه زیر از کدام بیت دریافت می‌شود؟

«چو دخلت نیست خرج آهسته‌تر کن
 اگر باران به کوهستان نیارد
 ۱) فرزند شمع آفتاب به نور خویشتن آری
 ۲) لیلی کاو روز روشن شمع کافوری نهد
 ۳) کرد خرج آب و گل کوتامینی‌ها مرا
 ۴) قطره آبی که دارد در نظر گوهر شدن»

۹۹۲. مفهوم همه ابیات یکسان است، به‌جز:

۱) گر تملای تو از خاطر ناشاد رود
 ۲) این نغمه محبت بعد از من و تو ماند
 ۳) از صدای سخن عشق ندیدم خوش‌تر
 ۴) عالم از شور و شر عشق خیر هیچ نداشت

۹۹۳. کدام ابیات، دربردارنده مفهوم «انتظار» است؟

الف) ماه غم خورده‌ایم ای دوست ما را غم فرست
 ب) ای صبح شب‌نشینان جانم به طاقت آمد
 ج) یک عمر دور و تنها، تنها به جرم این‌که
 د) شب چو دریستم و مست از می ناپش کردم
 ه) همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی

- ۱) الف - ج   ۲) الف - ه   ۳) ب - د   ۴) ب - ه

۹۹۴. مفهوم دینی توجهی معشوق، انابت و تضرع، طلب جلوه‌گری، وفاداری، به ترتیب، در کدام ابیات آمده است؟

الف) در بزم ز رخسار دو صد شمع برافروز
 ب) تا گنج غمت در دل ویرانه منیم است
 ج) پیش کمان آبرویش لابه همی کنم ولی
 د) اشک سحر ز یاد از لوح دل سیاهی

- ۱) ج - د - الف - ب   ۲) ج - د - ب - الف   ۳) ب - الف - د - ج   ۴) د - ج - الف - ب

پاسخ تست‌های کنکور انسانی ۱۴۰۰

در صورت سؤال «تراویدن مهتاب» استعارهٔ مکنیه است. مهتاب چون آب یا مایعی دانسته شده که می‌چکند؛ اما در گزینه (۴) لعل استعارهٔ مصرحه از «لب» است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) کام حرص ← استعارهٔ مکنیه و تشخیص

(۲) باغ سلام می‌کنند سرو قیام می‌کنند سبزه پیانده می‌رود و غنچه سوار می‌رسد ← استعارهٔ مکنیه و تشخیص

(۳) ترش‌رویی کردن گردون و خندهٔ برق ← استعارهٔ مکنیه و تشخیص

تشبیهِ: کوه جنون (کل مصراع اول به کل مصراع دوم تشبیه شده است) / استعاره و تشخیص: خندهٔ بهار

ایهام تناسب: شیرین / مطبوع و خوشایند (گوارا و لَمت‌بخش)

معشوقهٔ فرهاد که در این معنی با فرهاد تناسب دارد. حس آمیزی: خندهٔ شیرین

وجه‌شبهه: الف) آب از سر گذشتن ب) تن را در آب دادن د) درخشان (درخشان و تابان) بودن

بررسی همهٔ ابیات:

الف) جام: مجاز از محتویات درون جام / تشخیص: چگرتشنه بودن جام

نکته: باید به جای جام (در مصراع اول) واژهٔ خاک را می‌آورد.

ب) فاقد موازنه و لف و نشر

ج) بیت موازنه دارد اما تشخیص ندارد. نکته: در این بیت جامه در معنای پوشش، شکل و هیئت است نه لباس انسان (جامهٔ فانوس را می‌توان اضافهٔ تشبیهی دانست)

د) در و درج، در و سر؛ جناس

ترک سر کردن: کنایه از جان باختن و از جان گذاشتن

آب چشم من: مشبه / چون: ادات / دانهٔ نار: مشبهه

بیت فاقد وجه‌شبهه است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۲) مرفان چمن: مشبه / چو: ادات تشبیه / من: مشبهه / عاشق و مست: وجه‌شبهه

(۳) او (خورشید): مشبه / همچو: ادات / بندگان: مشبهه / بوسه دادن: وجه‌شبهه

(۴) آن را (آن کسی را): مشبه / همچو: ادات / سرو و صنوبر: مشبهه / یکی بودن قید وجه‌شبهه

الف) جناس: جفا و وفا / پر و سر

میوهٔ و خیره

ب) ایهام تناسب: مات / اصطلاحی در شعرنوع که با «شاه» تناسب دارد.

ج) لف و نشر: لف‌ها: مژه و ابرو، نشرها: تیر و کمان

د) کنایه: «سیم‌روزی» کنایه از بدبختی و «تیره شدن» (فلک) کنایه از بداقبالی

ه) استعاره: «زلف سرکش» استعاره و تشخیص

به دلیل این‌که کلمات پایانی دو مصراع در این ابیات معنای یکسانی ندارند؛ قافیه هستند نه ردیف. الف) «گویم» در مصراع نخست به معنی «بگویم» و در مصراع دوم به معنی «مانند گوی هستم» است

و بیت، ردیف ندارد.

الف و ب) ویژگی فکری / ج و د) ویژگی ادبی سبک خراسانی هستند.

دستان گفت‌وگوی ایرمه و عبدالملک در کتاب «ترجمه تفسیر طبری» آمده است؛ این کتاب از نمونه‌های نثر دورهٔ سامانی است.

مجالس سبعه و مکاتیب از آثار مولانا است. (آثار مولانا: مکاتیب، مجالس سبعه، فیه‌ما‌فیه، مثنوی معنوی و دیوان شمس)

صد پند و رسالهٔ دلگشا از آثار عبید زاکانی است. (آثار عبید زاکانی: صدپند، اخلاق‌الاشراف، موش و گریه و رسالهٔ دلگشا)

نقحات‌الأنس و بهارستان از آثار جامی است. (آثار جامی: تحفة‌الاحرار، بهارستان و نقحات‌الأنس)

عشاق‌نامه و لمعات از آثار فخرالدین عراقی است.

جامی در کتاب «نقحات‌الأنس» خود به شیوهٔ تذکرة‌الاولیای عطار به بیان حقایق عرفانی و ذکر احوال عارفان پرداخته است.

شاعر در بیت گزینهٔ «۳» به مدح پادشاه پرداخته است و مدح از ویژگی‌های فکری سبک خراسانی است. (خداوند از آن‌رو نعمت

حال و آینده را نصیب پادشاه کرده است که هر چه به او نعمت عطا کند ضایع نخواهد شد)

مفهوم سایر گزینه‌ها:

(۱) پرهیز از زهد رایجی (۲) باور و اعتقاد به قضا و قدر (۳) ستایش عشق و برتری عشق بر عقل

بیت گزینهٔ «۲» از قزحی یزدی، شاعر دورهٔ بیهلری است. «شمس و طغرا» اثر محمد باقر میرزا خسروی و

«بزه گمشدهٔ راعی» اثر هوشنگ گلشیری است.

سادگی و روانی زبان شعر و جمله‌بندی‌های ساده، از ویژگی‌های زیبایی شعر معاصر است.

آثار احمد محمود، همسایه‌ها، منار صفر درجه و زمین سوخته

آثار مشفق کازمی: تهران معشوق

آثار میرزا حسن‌خان بدیع: داستان باستان و شمس‌الدین و قمر

آثار سیدمهدی شجاعی: کشتی پهلوگرفته، جای پای خون، بدوکه ضیافت

گزینهٔ (۴) استعارهٔ مصرحه ندارد. (شبنم و گل در معنای حقیقی خود به کار رفته‌اند)

استعارهٔ مکنیه: «خندهٔ مهتاب» و «ریختن آب رخ شبنم و گل» استعارهٔ مکنیه و تشخیص است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) بندیم و بگسیخته بودیم: تضاد / زلف مجاز از همهٔ وجود

(۲) زلف و رخ: لف، سایه و روشن: نشر / چمن: مجاز از باغ

(۳) آتش: استعاره از آه و قغان سوزناک حاصل از فراق یار

دور از چیزی (لب معشوق) بودن ایهام دارد

(۱) در دوری و فراق از چیزی بودن

(۲) فعل داعیه و در معنای دور باد

گزینه (۳): وزن ناهمساز «مفعول مفاعیل مفاعیل مفعول»

وزن سایر ابیات:

(۱) مقتعلن مفاعلن / مقتعلن مفاعلن

(۲) مفعول فاعلاتن / مفعول فاعلاتن

(۳) مفعول مفاعیلن / مفعول مفاعیلن

وزن صحیح مصراع «مفعول مفاعیلن / مفعول

مفاعیلن یا مستعمل مفعولن / مستعمل مفعولن» است.

در بیت دوم، یک مورد اختیار تغییر کمیت مصوت

کوتاه به بلند وجود دارد (هجای ششم مصراع اول)

در رکن دوم مصراع دوم اختیار شاعری قلب دیده می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) وزن این رباعی (مفعول مفاعیل مفاعیل مفعول) یا «مستعمل مستعمل

مستعمل قح» است و به دو صورت دستبندی هجایی می‌شود.

(۲) در هجای یازدهم هر دو مصراع بیت اول، ابدال به کار رفته است.

(۳) واژگان قافیه: تیز، خیز، مریز و گریز و قاعده قافیه براساس قاعده (۲) است

(یز) و حرف روی (آخرین حرف اصلی قافیه) (ز) است.

مفهوم صورت سؤال و گزینه (۲): ایثار و فداکاری

و ترجیح دادن دیگران بر خود. (شاعر همیشه برای رساندن نفع به مردم در

تلاش بوده و دنبال منافع شخصی نیست.)

بررسی مفهوم سایر ابیات: (۱) جان‌فشانی در راه معشوق (۲) کسانی که معشوق

می‌رسند که قدر معشوق را نمی‌دانند و به دنبال هوسرانی هستند. (۳) غم شاعر

از نامطلوب بودن اوضاع جهان

مفهوم ابیات صورت سؤال و گزینه (۲): آینده‌نگری

و خرج کردن به میزان دخل و درآمد. (۱) اگر انسان پیش‌تر از درآمدش خرج کند

بالاخره روزی می‌رسد که دچار مشکل شود و کفگیرش به ته دیگ بخورد. در

گزینه (۲) هم شاعر کسی را که در روز چراغ روشن می‌کند، ابله می‌داند زیرا

روغن چراغش تمام می‌شود و شب را باید در تاریکی بگذرانند

بررسی مفهوم سایر ابیات: (۱) غنا و بی‌نیازی (ممدوح یا معشوق)

(۲) لزوم خودسازی

(۳) لزوم فروتنی برای رسیدن به هدف

مفهوم مشترک ابیات ۱ تا ۴: جاودانگی عشق (تا

دنیا هست عشق هم خواهد بود.)

مفهوم بیت (۴): اشاره به شورانگیزی و فتانی چشمان معشوق دارد. (آن‌چه

باعث شد هستی به شور و شوق بیفتد، عشق بود.)

در گزینه‌های «ب» و «ه» مفهوم «انتظار»

استنباط می‌شود. در بیت «ب» شاعر در انتظار صبح وصال است. در

بیت «ه» شاعر تمام شب را منتظر است تا نسیم صبحگاهی خبری از

معشوق بیاورد.

بررسی ابیات: الف) شاعر از معشوق خود می‌خواهد

زیبایی‌های خود را به نمایش درآورد (طلب جلوه‌گری)

ب) شاعر می‌گوید تا وقتی غم عشق معشوق همانند گنجی در قلبم است

همواره در کوی خرابات ساکن خواهم بود. (وفاداری)

ج) شاعر از التماس خود در برابر معشوق و بی‌توجهی معشوق سخن می‌گوید

د) اثبات به معنای توبه و بازگشت به سوی پروردگار است و «اشک سحر» در

این بیت گواه تضرع و اثبات است.

ج) «بری» در مصراع نخست به معنی «دور بودن یا برکنار بودن» و در مصراع

دوم در معنای «ببری (بردن)» است و ردیف ندارد.

د) «نیست» در مصراع نخست به معنای «وجود نداشتن» و در مصراع دوم

قلب اسنادی است.

منظور از تبصره (۱) همان وجود حروف الحاقی در

واژگان قافیه است (در کتاب درسی ذکر نشده است).

زیبایی و بگشایی» واژگان قافیه‌اند: حرف اصلی و قاعده ۱ و بی حروف الحاقی

وزن مصراع و گزینه (۲): «مفعول فاعلاتن مفاعیل

فاعلن» یا «مستعمل مفاعل مستعمل فعل»

وزن سایر گزینه‌ها: (۱) مقتعلن فاعلن / مقتعلن فاعلن

(۲) فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فعلن (فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فعلن)

(۳) مفاعلن فاعلاتن مفاعلن فعلن

وزنی: ابدال در رکن آخر مصراع دوم / بلند محسوب

کردن هجای پایان مصراع دوم / بیت فاقد اختیار زبانی است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) وزنی: آوردن «فاعلاتن» به جای «فاعلاتن» در رکن نخست هر دو

مصراع / ابدال در رکن پایانی هر دو مصراع / بلند محسوب کردن هجای

پایانی مصراع دوم

زبانی: حذف همزه در «حافظ از» / بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه در هجای

هشتم مصراع اول و هجای «هفتم مصراع دوم

(۲) وزنی: بلند محسوب کردن هجای پایانی مصراع دوم

زبانی: حذف همزه در «کن آن» / بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه در هجای

چهارم مصراع دوم

(۳) وزنی: بلند محسوب کردن هجای پایانی مصراع دوم

زبانی: حذف همزه در «از آن» / بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه در هجای

چهارم مصراع دوم

زبانی: حذف همزه در «از آن» / بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه در هجای

مصراع دوم

هر	ک	در	سا	ی	ی	ت	با	شد	نیست
-	U	-	-	U	U	U	-	U	-
رو	ز	او	را	پ	آ	ف	تا	ب	ن
-	U	-	-	U	-	U	-	U	U
فاعلاتن			مفاعلن				فعلن		

اختیارات:

۱- بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه

۲- ابدال

۳- بلند بودن هجای پایان مصراع

وزن گزینه (۱): «مفاعلن فاعلاتن مفاعلن فعلن»

وزن سایر ابیات:

(۲) «مفعول مفاعیلن / مفعول مفاعیلن» (مستعمل مفعولن / مستعمل مفعولن)

(۳) «مفعول مفاعیل مفاعیل مفعولن» (مستعمل مستعمل مستعمل مستف)

(۴) «مفعول فاعلاتن / مفعول فاعلاتن» (مستعمل فعلون / مستعمل فعلون)